

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA ÚČETNICTVÍ

Vývoj zdanění příjmů fyzických osob

Development of Natural Persons Income Taxation

Student: Jana Bažanovská

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Michal Krajňák

Ostrava 2013

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra účetnictví

Zadání bakalářské práce

Student: **Jana Bažanovská**
Studijní program: B6208 Ekonomika a management
Studijní obor: 6202R049 Účetnictví a daně
Specializace: 00 Účetnictví a daně
Téma: **Vývoj zdanění příjmů fyzických osob**
Development of Natural Persons Income Taxation

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
  2. Vývoj a úloha daní z příjmů v daňové soustavě České republiky
  3. Daň z příjmů fyzických osob v současnosti
  4. Komparace daně z příjmů v jednotlivých letech
  5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

PELECH, Petr. *Zdanění mezd, platů a příjmů ze závislé činnosti v roce 2012*. 20. vyd. Olomouc: ANAG, 2012. 456 s. ISBN 978-80-7263-717-1.
STARÝ, Marek a kol. *Dějiny daní a poplatků*. Praha: Havlíček Brain Team, 2009. 208 s. ISBN 978-80-87109-15-1.
ŠIROKÝ, Jan a kol. *Daňové teorie. S praktickou aplikací*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008. 301 s. ISBN 978-80-7400-005-8.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Michal Krajňák**

Datum zadání: 23.11.2012

Datum odevzdání: 10.05.2013

Ing. Jana Hakalová, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Prohlašuji, že jsem celou práci, včetně příloh, vypracovala samostatně.

V Ostravě dne 10. 5. 2013

Podpis ..... *Burianková* .....

Obsah

1	Úvod	5
2	Vývoj a úloha daní z příjmů v daňové soustavě ČR	6
2.1	Pojem daně	6
2.2	Základní prvky daňové konstrukce	7
2.3	Funkce daní	8
2.4	Daňová soustava a daňový systém	8
2.5	Členění daní.....	9
2.6	Progresivita daně z příjmů.....	10
2.7	Fiskální politika státu	11
2.8	Nástroje daňové politiky	11
2.9	Geneze daní	11
2.9.1	Daně ve starověku	11
2.9.2	Daně ve feudální společnosti.....	12
2.9.3	Daně v období liberalismu	12
2.9.4	Daně ve 20. století.....	13
2.10	Vývoj daní na území České republiky	13
2.10.1	Přímé daně do roku 1918	15
2.10.2	Nepřímé daně do roku 1918	16
2.10.3	Daňový systém Československé republiky v letech 1914 až 1927	17
2.10.4	Daňový systém Československé republiky v letech 1945 až 1992	18
2.10.5	Daňový systém České republiky od roku 1993 do současnosti	19
2.11	Úloha daní z příjmů fyzických osob v daňové soustavě	21
3	Daň z příjmů fyzických osob v současnosti	22
3.1	Poplatníci daně z příjmů fyzických osob	22
3.2	Předmět daně z příjmů fyzických osob	22
3.3	Osvobození od daně z příjmů fyzických osob	24
3.4	Daňová uznatelnost příjmů a výdajů	24
3.5	Nezdanitelné části základu daně	25
3.6	Položky odčitatelné od základu daně	26
3.7	Výpočet daně.....	27
3.8	Sazba daně z příjmů	27
3.9	Slevy na dani a daňové zvýhodnění na vyživované dítě	28
3.10	Povinnost vůči správci daně	28
4	Komparace daně z příjmů v jednotlivých letech	30
4.1	Úsporná opatření vlády	30
4.1.1	Výdajové paušály	31

4.1.2	Srážková a „solidární“ daň	32
4.1.3	Sleva na dani pro důchodce.....	33
4.1.4	Nepřímé daně	34
4.1.5	Sociální a zdravotní pojištění	35
4.1.6	Daňová správa	38
4.2	Daňová reforma 2015	38
4.2.1	Jednotné inkasní místo	38
4.2.2	Parametry daně z příjmů	39
4.2.3	Odvod z úhrnu mezd	40
4.2.4	Ostatní změny zákona o daních z příjmů	40
4.3	Daň z příjmů fyzických osob v čase.....	41
4.3.1	Zdanění příjmů ze závislé činnosti v letech 2005 – 2015	41
4.3.2	Zdanění příjmů z podnikání v letech 2005 – 2015	45
5	Závěr	48
	Seznam použité literatury	49
	Seznam zkratk	52
	Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce	
	Seznam příloh	
	Přílohy	

1 Úvod

Soustavu veřejných rozpočtů v České republice tvoří státní rozpočet, veřejné fondy, územní rozpočty, rozpočty organizačních složek, rozpočty příspěvkových organizací a rozpočty zdravotních pojišťoven. Rozpočty slouží ke shromažďování prostředků, prostřednictvím nichž stát zabezpečuje své funkce. S tímto je spjat hlavní význam daní.

Nejvýznamnějším příjmem nejdůležitějšího a největšího rozpočtu, a to rozpočtu státního, jsou daně. Jejich výběr slouží k pokrytí výdajů souvisejících s poskytováním statků a služeb například v oblasti školství, kultury, zdravotnictví, obrany, bezpečnosti a správy státu. Část daňových příjmů je určena na výplatu transferů obyvatelstvu.

Daně mohou být uvaleny na produkty (spotřební daň), výrobní faktory (daně související s pracovní silou), domácnosti (daň z příjmů fyzických osob), firmy (daň z příjmů právnických osob), či na držbu nebo převod bohatství (např. daň dědická a darovací).

V bakalářské práci je pozornost věnována dani z příjmů fyzických osob – zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných.

Cílem práce je zachytit vývoj daně z příjmů fyzických osob v čase a změřit její progresivitu pomocí vybraných ukazatelů. V práci jsou použity metody popisu, analýzy a komparace.

Teoretická část práce nejprve popisuje význam a funkci daní, strukturu daňové soustavy a její historický vývoj.

Další část práce zachycuje legislativní úpravu daně z příjmů, která vychází ze zákona č. 586/1992 Sb. dle znění platného k 1. lednu 2013. Jsou zde vysvětleny pojmy poplatník, předmět a základ daně. Dále které příjmy spadají do kategorie osvobozených, a zda jsou příslušné příjmy a výdaje daňově uznatelné či nikoliv. Kapitola taktéž uvádí možnosti snížení daňového základu a samotné daně a jaké povinnosti má každý poplatník vůči správci daně.

Třetí kapitola poukazuje na novely v zákoně o daních z příjmů platné od 1. 1. 2013 jako například zavedení solidární daně z příjmů či zrušení slevy na dani pro pracující důchodce. A daňovou reformu, připravovanou ministerstvem financí, která má proběhnout v roce 2015 a přinést např. zrušení titulu tzv. superhrubé mzdy a návrat k hrubé mzdě jako základu pro výpočet daně z příjmu.

Praktická část práce se zabývá komparací změn provedených v oblasti daní v roce 2013 se zdaňovacím obdobím 2012 a výpočtem daně z příjmů fyzických osob v letech 2005 až 2015.

2 Vývoj a úloha daní z příjmů v daňové soustavě ČR

První část kapitoly se zabývá teorií týkající se daní. Je zde vysvětlen význam pojmu daň, předmět daně, subjekt daně, základ daně, sazba daně. Dále je pozornost věnována funkci daní, daňovému systému a soustavě, členění daní, fiskální politice a nástrojům daňové politiky. Ve druhé části je zachycen vývoj daní od středověku po současnost. Poslední část popisuje vývoj daní na území České republiky.

2.1 Pojem daně

Daň je jedním z finančněprávních institutů. Vznikla a vyvíjela se společně se státem a přizpůsobovala se jeho potřebám. Je proto nutné daň zkoumat z hlediska jejího historického vývoje. Ve své podstatě představuje nucené odnětí části národního důchodu, taktéž i osobních důchodů pro zabezpečení státních potřeb. Obecně lze daň definovat jako povinnou, zákonem předem stanovenou částku, kterou se odčerpává na nenávratném principu část nominálního důchodu ekonomického subjektu.¹

Na pojem daň byly vyjádřeny různé názory. Profesor Karel Engliš definoval daně jako příspěvky na subsidiární úhradu veřejné správy podle únosnosti plátce daně.

Autoři Komenského slovníku naučného z roku 1937 uvádí: „Daně jsou veřejné peněžní příspěvky určené jednostranným příkazem státu na úhradu veřejné správy. Účelem daní je tedy státní potřeba a pramenem daní je platební schopnost jednotlivce.“

V podmínkách socialistického státu, bylo taktéž možno zaznamenat rozdílnost v pojmovém vymezení daně, například: daň je povinná platba stanovená zákonem, při které stát neposkytuje plátcí daně přímou protihodnotu nebo daň je finanční kategorie, která vyjadřuje finanční vztah mezi plátcem daně a státem založený ze strany plátce daně na zásadě nenávratnosti a bezekvivalentnosti.

Finanční slovník z roku 1973 obsahuje nový pohled na daňovou problematiku. Uvádí se v něm, že daň je povinná a nenávratná platba vybírána státními nebo jinými tzv. veřejnými orgány od fyzických i právnických osob na úhradu výdajů spojených s činností těchto orgánů. Ukládá se jako jednostranná povinnost bez nároku na ekvivalentní a přímé plnění ze strany státu nebo veřejného orgánu. Ekonomicky je formou redistribuce národního důchodu.

Změna poměrů ve společnosti po listopadu 1989 se projevila i v oblasti daní a jejich právní úpravy. Pojmové vymezení daně se však téměř nezměnilo. Jinak se ale chápala úloha

---

¹ Šíroký (2008, s. 9)

daní a některých jejich funkcí. V knize Moderní průvodce daňovým systémem z roku 1994 je daň vymezena jako povinná, zákonem stanovená platba do veřejného rozpočtu.

Sloučením uvedených názorů lze dospět k definici: daň je povinná, zákonem stanovená platba, vybírána státem, obcemi nebo jinými veřejnoprávními subjekty na úhradu veřejných potřeb, a to v předem určené výši a s předem určeným termínem splatnosti. Jedná se o transfer finančních prostředků od soukromého k veřejnému sektoru.

Charakteristickým znakem daní je to, že splní-li si poplatník daňovou povinnost, nevzniká mu nárok na žádné konkrétní plnění ze strany státu. Návratnost daní je tedy podmíněna prostřednictvím naplnění daňových funkcí.

Daň je závazkovým vztahem, z něhož věřiteli plyne právo na plnění (pohledávka vůči státu) od dlužníka a dlužníkovi (daňovému subjektu) vzniká povinnost splnit tento závazek. Předmětem takového vztahu jsou právními normami určená jednání, konání nebo chování osob.

2.2 Základní prvky daňové konstrukce

Daň je složena z několika konstrukčních prvků, které jsou vymezeny v zákoně upravujícím příslušnou daň. Tyto prvky jsou předpokladem vzniku, trvání a zániku daňového právního vztahu. Mezi základní konstrukční prvky patří: subjekt daně, předmět daně, základ daně a sazba daně.

Subjektem daně je ten, komu je ze zákona uložena daňová povinnost. Rozlišujeme dva subjekty daně: poplatníka a plátce. Poplatníkem daně je fyzická nebo právnická osoba, jejíž příjmy nebo majetek podléhají dani, nebo která vykonává činnost, se kterou zákon spojuje daňovou povinnost. Plátcem daně je fyzická nebo právnická osoba, která je ze zákona povinná daň vypočítat, vybrat a odvést do určité lhůty oprávněnému správci daně.²

Skutečnost, se kterou zákon spojuje daňovou povinnost, označujeme jako předmět daně. Příkladem této skutečnosti může být: příjem, důchod, výnos z majetku, majetek, vykonávání určité činnosti (např.: výroba nábytku, vedení účetnictví, apod.)

Základem daně je peněžní částka, nebo jiný indikátor, ze kterého se vychází při vyměření daně.

Sazbou daně se rozumí algoritmus, pomocí kterého se vypočítává výše té daně daně. Může být pevná nebo pohyblivá (lineární, progresivní, regresivní).

Daňové zákony obsahují i další konstrukční prvky potřebné především pro uskutečnění daňových povinností. Zdaňovacím obdobím je časový úsek, za který se příslušná

---

² Grůň (2009, s. 139)

daň vyměřuje. Může být roční nebo měsíční zdaňovací období. Splatnost daně znamená lhůtu, do které má daňový subjekt povinnost daň zaplatit. Konstrukčními prvky jsou též osvobození od daně, úleva (sleva) na dani, daňové sankce, atd.

2.3 Funkce daní

Mezi nejdůležitější nástroje řízení hospodářství státu patří daně. Daně jsou významným nástrojem fiskální politiky státu. Existence daní souvisí s využíváním všech funkcí, které stát zajišťuje. Jednotlivé funkce spolu úzce souvisí.

Alokační funkce daní se zabývá problematikou investování vládních výdajů, tedy zabezpečováním tzv. veřejných statků, které nelze zajistit a poskytovat prostřednictvím tržního mechanismu.

Prostřednictvím daní a transferových plateb vláda ovlivňuje (re)distribuci důchodů. Redistribuční funkci daní lze chápat jako využití daní na přerozdělení disponibilních zdrojů v zájmu jejich účelnějšího využití. Podstatou je umožnit, aby se daně aktivně podílely na ovlivňování struktury výroby a jejím rozsahu.

Smyslem stabilizační funkce je ponechat ekonomickým subjektům více finančních zdrojů k investování. Vyjadřuje, že daně svým působením na celkovou poptávku mohou potlačovat cyklické výkyvy v ekonomice.

Potřeba určit a odlišit výši daně podle rodinných a společenských poměrů je základem sociální funkce daní. Tato funkce by měla vést k uvědomění si výrazného vlivu daňového zatížení na sociální postavení jednotlivců, rodin a celých sociálních skupin.

Pojem kritériální funkce daní je označením pro nejefektivnější využití výrobních prostředků. Daňová povinnost je závislá na předem stanovených kritériích. Daň může být též použita jako kritérium hodnocení úspěšnosti ekonomické aktivity daného subjektu.

2.4 Daňová soustava a daňový systém

Soubor daní vybíraných v určitém státě a v určitém čase je označován jako daňová soustava. Jednotlivé daně jsou upraveny v daňových zákonech. Rozsah a členitost daňové soustavy je ovlivněna především – velikostí státu, organizačním členěním státu a formou a intenzitou zapojení státu do mezinárodních integračních procesů.

Pojem daňový systém zahrnuje jak soustavu daní tak soustavu institucí, které zabezpečují správu daní, jejich vyměňování, vymáhání a kontrolu, a také systém nástrojů, metod a pracovních postupů, které tyto instituce uplatňují ve vztahu k daňovým subjektům.

Podobu daňového systému ovlivňují kromě faktorů působících na daňovou soustavu také demografické, technologické a ekologické změny.

Ve většině států se setkáváme s širokým spektrem daní, které tvoří daňovou soustavu. Snižuje se tak závislost státu na tom, jak poctiví jsou jednotliví plátcí daní a plátcí daní nepocítují celý objem daňového břemene jako nadměrný. Široká a členitá daňová soustava však vyžaduje rozsáhlejší daňový systém, což má za následek zvyšování administrativní náročnosti a riziko neefektivní kontroly.³

2.5 Členění daní

Daně lze klasifikovat dle řady různých kritérií, přičemž každé je v určité situaci a pro určitý účel významné.

Dle vazby na důchod poplatníka se daně dělí na přímé a nepřímé. Přímé daně bezprostředně postihují důchod nebo majetek daňového poplatníka bez možnosti přenosu jejich části na další ekonomický subjekt. Nepřímé daně jsou zahrnuty v cenách zboží, služeb, převodů a pronájmů tzn., že postihují důchody a majetek daňových subjektů nepřímo. Pro zdanění je rozhodující okamžik nákupu či spotřeby příslušné komodity.

Podle subjektu daně, jímž může být jednotlivec, domácnost, oba manželé, všichni členové domácnosti nebo firma (korporace).

Klasifikace dle objektu daně třídí daně na důchodové (uvalovány na mzdu, rentu, zisk, úrok), výnosové (jejich výše se odvíjí od reálných znaků výdělečné činnosti, např. počtu zaměstnanců), majetkové (postihují movitý i nemovitý majetek), daně z hlavy, obrátové daně, spotřební daně (zdaňují spotřebu všech výrobků nebo jejich vymezených skupin).

Z hlediska respektování příjmových poměrů poplatníka lze daně klasifikovat na osobní (berou v úvahu důchodovou situaci poplatníka a vyjadřují jeho platební schopnost) a daně in rem (jejich výše není závislá na příjmech poplatníka).

Dalšími kritérii, dle kterých lze daně členit jsou například: postavení subjektu na trhu (daně vybírané od prodávajícího a od kupujícího), místo vybírání daně (trh výrobních faktorů, trh zboží, trh kapitálu), sazba daně (daně progresivní, proporcionální, regresivní), status daňového subjektu (daně fyzických, právnických osob), podnikatelská aktivita (podnikatelské, nepodnikatelské subjekty), časové kritérium vybírání daní (daně vybírané pravidelně, nepravidelně), osoba správce daně (daně vybírané státem, obcemi).

Teorie daní nabízí mnohem více klasifikačních kritérií členění daní. Výše uvedený výčet představuje ta kritéria, která se v současnosti uplatňují nejvíce.

---

³ Grůň (2009, s. 119)

2.6 Progresivita daně z příjmů

Daňová progresivita je veličinou tokovou, neboť k jejímu zkoumání dochází na určitém důchodovém intervalu. Měření intervalové progresivity slouží k určení, zda při zvýšení důchodu poplatníka dojde ke zvýšení progresu jeho daně a jak výrazně, popř. zda zůstane stejná. Umožňuje zjistit, ve kterém intervalu důchodového rozpětí dochází k největší progresivitě. Mezi způsoby měření intervalové progresivity patří – progresivita daňové povinnosti (PTO) a progresivita příjmu po zdanění (PEAT).

Ukazatel PTO vyjadřuje elasticitu daňové povinnosti vzhledem k příjmu před zdaněním:

$$PTO = \frac{\frac{T_1 - T_0}{T_0}}{\frac{Y_1 - Y_0}{Y_0}}, \quad (2.1)$$

kde Y_1 je důchod poplatníka v dolním příjmovém intervalu, Y_2 důchod poplatníka v horním příjmovém intervalu, T_1 je vypočtená daňová povinnost k hrubému důchodu v dolním příjmovém intervalu a T_2 pak v horním příjmovém intervalu.

Ukazatel PEAT představuje elasticitu příjmu po zdanění vzhledem k příjmu před zdaněním:

$$PEAT = \frac{\frac{(Y_1 - T_1) - (Y_0 - T_0)}{(Y_0 - T_0)}}{\frac{Y_1 - Y_0}{Y_0}}. \quad (2.2)$$

Dané proměnné mají stejný význam jako u vztahu (2.1).

Při výpočtu daňové progresivity se stupeň progresu liší v závislosti na konstrukci použitého vztahu.⁴ Význam hodnot ukazatelů daňové progresivity je uveden v Tab. 2.1.

Tab. 2.1 Interpretace ukazatelů intervalové daňové progresivity

Charakter daně	Ukazatel daňové progresivity	
	PTO	PEAT
Proporcionální daň	1	1
Progresivní daň	> 1	< 1
Regresivní daň	< 1	> 1

Zdroj: Šíroký (2008, s. 130)

⁴ Šíroký (2008, s. 129)

2.7 Fiskální politika státu

Soubor nástrojů, kterými stát zabezpečuje finanční stránku hospodaření je označován jako rozpočtová politika. Zaměřuje se na analýzu bilancí veřejných rozpočtů, především státního rozpočtu.⁵

Širším pojmem je fiskální politika, která kromě rozpočtových cílů sleduje i dosažení potřebných hodnot makroekonomických ukazatelů.

Obě tyto politiky působí na veřejné finance, které vznikly především vlivem nemožnosti nalézt u některých aktivit hranici mezi individuálním a kolektivním vlastnictvím. V současnosti tvoří veřejné finance v mnoha zemích okolo jedné třetiny až poloviny celkové národní hospodářské aktivity.

2.8 Nástroje daňové politiky

Daňová politika představuje praktické využití daňových nástrojů k ovlivňování ekonomických a sociálních procesů ve společnosti. Daně jsou součástí skupiny nepřímých nástrojů hospodářské politiky. Nástroje daňové politiky se třídí dle kritéria samostatnosti jejich působení na ekonomiku do dvou skupin: vestavěné stabilizátory a diskreční opatření.

Vestavěné stabilizátory po svém zavedení v hospodářství působí automaticky a nevyžadují žádná další rozhodnutí státních orgánů. Mezi vestavěné stabilizátory patří důchodové daně s progresivními sazbami a sociální pojistné.

Diskreční opatření vyžadují schválení parlamentem. K diskrečním opatřením řadíme zavádění nových daní a změny stávajících daní.

2.9 Geneze daní

Kapitola obsahuje popis vývoje daní od starověku až po současnost v globálním pojetí. Nejdříve je pozornost věnována situaci v nejstarších civilizacích – Egypt, Řecko, Řím. Dalšími významnými érami v daňové genezi bylo období feudalismu a liberalismu. Poslední část kapitoly je zaměřena na období 19. a 20. století.

2.9.1 Daně ve starověku

Ve starověku daně se daně vybíraly v naturální podobě. Jednalo se o příležitostný zdroj příjmů panovnickovy pokladny. V příjmech hrála nejvýznamnější roli válečná kořist, výnosy z vlastního majetku a jiné nedaňové příjmy.

---

⁵ Jurečka (2010, s. 185)

Podstatné zastoupení v příjmech starověkého Egypta měly přímé daně – z hlavy, z budov, z otroků, z pracovních nástrojů, z domácích zvířat apod. Nepřímé daně se odváděly například z dováženého a vyváženého zboží či z koupě a prodeje.

Ve starověkém Řecku měly daně dobrovolný charakter. Přímé daně se určovaly podle výše majetku a odváděly se přímo státu. Postupem času se stupňoval význam tributu, který se později přeměnil v pozemkovou daň. Mezi další odvody patřil poplatek z držení dobytka, domovní poplatek, poplatky za možnost mít otroka či za jeho propuštění, poplatek při narození syna.

Příjmy antického Říma tvořila válečná kořist a také příjmy z dobytých provincií. Na veškerý majetek těchto zemí měl Řím vlastnické právo. V období císařství se zavedla: pozemková daň, daň z prodeje, daň za propuštění otroka a také daň z dědictví.

2.9.2 Daně ve feudální společnosti

Peněžní potřeby feudálního státu se týkaly především panovnického dvora. Příjmy rozpočtů doplňovaly odvody, které měly daňový charakter. Církev a šlechta byly v mnoha zemích od daní osvobozeny – tato skutečnost vycházela z učení o „trojím lidu“. Vznikl tzv. mocenský dualismus. Ten zaručoval, že panovníkovi příslušel výnos z „nepřímých“ daní a výnos z „přímých“ daní připadl šlechtě.⁶ Mezi hlavní zdroje příjmů spadaly domény, regály, akcízy a kontribuce. Akcízy lze označit jako první formu nepřímých daní.

Daňové platby se vyznačovaly nepravidelností, měly charakter výpomoci a schvalovali je feudálové na sněmu.

2.9.3 Daně v období liberalismu

Nízké daňové zatížení v tomto období odpovídá jedné z nejvýznamnějších zásad liberalismu a tou je snaha minimalizovat zásahy státu do ekonomiky. Současně však vzrůstá role státu, neboť se zvyšuje počet oblastí, do kterých zasahuje, a stát na jejich financování potřebuje více peněžních prostředků. Tím dochází k tlaku na zvyšování daňového břemene. Státní finanční mechanismus začíná postupně pracovat na základě pravidelných, periodických příjmů. Daně tak získaly profil pravidelných plateb povinných pro všechny ekonomické subjekty a tvořily trvalý příjem státního rozpočtu.

U příležitosti provedení reformy daňové soustavy byla v Anglii roku 1798 zavedena daň z příjmů. Tato daň se stala součástí souboru daní v Prusku roku 1893 a 1916 ve Francii.

---

⁶ Šíroký (2008, s. 30)

2.9.4 Daně ve 20. století

Funkci garanta minimální úrovně vzdělání a ochrany zdraví převzal stát, jehož úkolem bylo zabezpečovat přerozdělovací procesy. Daňové příjmy se začaly využívat jako nástroj k dosažení cílů sociální politiky. Symbolem této vývojové etapy daní jsou rozsáhlé daňové reformy.

Období po první světové válce se vyznačuje růstem daňového zatížení. Hlavním faktorem byla snaha získat finanční prostředky na poválečnou hospodářskou rekonstrukci.

Po druhé světové válce se v zemích s tržní ekonomikou využívala jako nástroj makroekonomické regulace daňová politika. Započala harmonizace daní v mezinárodním měřítku a ve všech zemích Evropského hospodářského společenství, byla dle směrnice Rady ES z roku 1967 zavedena daň z přidané hodnoty.

2.10 Vývoj daní na území České republiky

Daňová soustava v českém státě v období středověku se skládala z množství plnění, ke kterým bylo povinno obyvatelstvo.

Ve veřejných financích zastávaly hlavní roli daně, různé poplatky, cla a pro panovníka byly důležité zejména příjmy z jeho výhradních práv (regálů). Názorným příkladem byl celní či lesní regál. Jako další významný příjem nelze opomenout soudní poplatky a církevní desátky. Daně měly podobu dobrovolných plateb svobodných občanů a obyvatel královských měst. Povětšinou měly naturální formu. Teprve platba tributu pacis (daně z míru), kterou zavedl kníže Boleslav I., byla povinná a podléhali jí všichni svobodní rolníci.

V době předhusitské, čili v průběhu 13. století, došlo k zásadním změnám, a to jak ekonomickým tak společenským. Důsledky se projeví v berní soustavě. Na přelomu 12. a 13. století došlo k přechodu velkých pozemkových držav do rukou příslušníků šlechty tvořící poměrně uzavřenou vrstvu osob.⁷ Usazené obyvatelstvo, jakožto součást těchto držav, se tak stalo poddaným ve vztahu k feudálům. Tito poddaní platili feudální rentu, která již nenáležela panovníkovi, nýbrž vlastníkům panství. To vedlo ke snížení příjmů panovníka, které se eliminovalo vypisováním tzv. obecné (generální) berně a zvláštní (speciální) berně. Za zmínku určitě stojí berně židovská, zařazena mezi speciální berně. Židé měli ve středověku všeobecně těžké právní postavení. Titulem pro výběr této berně byla ochrana Židů poskytnuta panovníkem.

---

⁷ Starý (2009, s. 58)

V roce 1517 proběhla daňová reforma. Berní předpis stavovského sněmu stanovil všeobecnou daň ze jmění, jež postihovala veškerý majetek včetně šlechtického (nemovitosti, movitosti a úročený kapitál). V roce 1522 existovaly již tři přímé daně (majetková, z hlavy a z příjmu) a dvě nepřímé daně (akcíz z piva a akcíz z vína) a cla. V roce 1531 kdy vládl Ferdinand I. byla ustanovena tzv. korunovační daň a majetková daň, které nepodléhal majetek poddaných. Na přelomu 16. a 17. století došlo k zavedení domovní daně. V období třicetileté války nastal rozvrat hospodářství. Zvýšily se finanční nároky a zavedly se nové daně (např. daň z masa). K přímým daním se v roce 1596 přiřadila berně z komínů a berně z krámů (té podléhali pouze obchodníci a řemeslníci). Vybírala se daň přepychová (např. z prodeje zlata, vzácných kožešin nebo křišťálů), a tzv. snopný halěr, a to z každého sklizeného snopu obilí.

V období osvěcenského absolutismu Marie Terezie a Josefa II. došlo k odstranění rozdílů mezi daňovými soustavami zemí spojených pod vládou Habsburků. Kontribuční daně byly postupně nahrazovány trvalou „řádnou“ platbou známou jako „militare ordinarium“. Podléhaly jí výtěžky půdy rustikální. Protikladem byla dobrovolná platba z výtěžků vrchnostenské půdy označována pojmem „militare extraordinarium“.

Počátkem 19. století se zavedla daň výdělková (nebo také daň živnostní), kterou se zdaňovala některá povolání, jejímž cílem bylo dosažení zisku. Domovní daň měla dvě podoby – daň činžovní (v hlavních a některých lázeňských městech) a daň třídní (v ostatních městech). Zdanění podléhaly výnosy z pronajatých i nepronajatých budov. V roce 1829 se sloučily doposud vybírané potravní daně (daň z piva, daň z vína, moštu, výroby a prodeje lihovin, masa, cukru) do všeobecné potravní daně.

Rok 1848 byl ve znamení změn. Vzniklo ministerstvo financí a proběhla další daňová reforma. Pozemková daň se z dosud kontingentované změnila na kvótní, sazba činžovní daně se snížila. Soubor daní se rozšířil o daň z příjmů. Touto daní byly zatíženy pouze fyzické osoby. Daň se dělila do čtyř tříd, které se lišily základem daně.

Poslední daňová úprava v monarchii nastala v roce 1896 pod taktovkou národohospodáře Böhm-Bawerka. Díky zákonu č. 220/1896 o osobních daních došlo ke spravedlivějšímu rozvržení daňového břemene. Zákon spojil daně přímé v ucelenou soustavu daní výnosových, doplněných důchodovou daní pod názvem „osobní daň z příjmů“. „Předmětem daně byl čistý důchod definovaný jako úhrn všech příjmů na penězích nebo na hodnotě peněžité jednotlivých poplatníků včetně nájemné hodnoty bytu i hodnoty výrobků,

kteřé řivnostník vyrobí a spotřebuje ve své domácnosti. Osobní dani z příjmů podléhal důchod až od určité hranice a daňová sazba byla progresivní od 0,6 % do 5 %.“⁸

2.10.1 Přímé daně do roku 1918

Cílem této kapitoly je přiblížit jednotlivé přímé daně, které byly zavedeny do roku 1918. Podat bližší informace o subjektu a předmětu daně, jejich placení a sazbách.

Do skupiny přímých daní se řadí daně výnosové – daň reální (daň pozemková a daň domovní, která se dělí na činžovní a třídní daň), všeobecná výdělková daň, daň veřejně účtujících podniků a daň z kapitálových úroků a rent. Další skupinu tvořily daně osobní příjmové – daň z příjmů a daň z vyššího služebného. Jednalo se o daně důchodového typu. Významným dokumentem v oblasti přímých daní je zákon č. 220/1896 ř. z., o osobních daních přímých, o kterém je pojednáváno výše.

Patent č. 204/1820 sb. z. p. oddělil domovní daň od pozemkové daně. Domovní daň se dělila na daň činžovní a daň třídní. „Činžovní daň byla ukládána ze všech budov v Praze, Brně, Olomouci, Opavě, lázeňských městech a dále ve městech, ve kterých alespoň polovina budov byla určena k bydlení a polovina z bytů byla pronajímána. V ostatních obcích se vybírala tam, kde se v domě vyskytovala alespoň jedna polovina nájemních bytů, anebo u pronajatých domů s alespoň třemi obytnými místnostmi (po roce 1849 se platila domovní daň ve všech obcích). Třídní daň nastupovala v případě obytných budov, z nichž se neplatila činžovní daň. Tento druhý typ domovní daně byl stanoven podle počtu obytných místností a pater. Předmět domovní daně představovaly budovy určené k bydlení. Osvobozeny od daňové povinnosti byly např. budovy císaře a příslušníků jeho „domu“, chrámy, fary a další kultovní budovy, dále budovy určené k veřejně prospěšnému užívání, stavby neobydlené déle než rok, novostavby, přestavby a přístavby po dobu dvanácti let od jejich realizace, ale také stavby dané účelem (např. salaše). Subjektem daně byl majitel bytu nebo jeho uživatel.“⁹

Všeobecná výdělková daň byla zavedena hlavou I. zákona č. 220/1896 ř. z. Jejím předmětem bylo každé podnikání, které generovalo zisk. Dani podléhali provozovatelé živností i svobodných povolání.

Druhá hlava zákona č. 220/1896 ř. z., o osobních daních přímých upravovala výdělkovou daň veřejně účtujících podniků. Jednalo se o specifickou podobu daně výdělkové. Zdaňovalo se podnikání veřejně účtujících podniků, v případě, že přinášelo zisk. Povinnost

---

⁸ Široký (2008, s. 37)

⁹ Starý (2009, s. 96)

platit tuto daň měly veřejně účtující podniky, jimž vznikla povinnost veřejně účtovat ze zákona (např. akciové společnosti, pojišťovny, spořitelny), nebo na základě stanov.

Právní úprava daně rentové, nazývané též daní úrokovou, byla zakotvena ve třetí hlavě zákona č. 220/1896 ř. z., o osobních daních přímých. Předmět daně tvořily renty (úroky), čili příjmy z majetku nebo majetkových práv, které nejsou předmětem daně z příjmu ani daní reálních či výnosových reálních. Příkladem jsou úroky z dluhopisů nebo renty z fondů a pojišťoven. Subjektem daně se stala ta fyzická či právnická osoba, jež rentu (úrok) přijímala.

Čtvrtá hlava zákona č. 220/1896 ř. z., o osobních daních přímých pojednává o dani z příjmů (důchodové dani). „Subjektem daně z příjmu podle normativního aktu z roku 1896 byli všichni občané Předlitavska bydlící na území některého z království a zemí zastoupených na říšské radě a občané s pobytem mimo území Předlitavska, kterým plynul příjem z Předlitavska, cizinci žijící déle než jeden rok na teritoriu Předlitavska anebo mající příjem ze své podnikatelské činnosti vykonávané na území Předlitavska bez ohledu na to, jak dlouho se na území západní části habsburské monarchie zdržovali, a konečně cizinci z jakéhokoliv příjmu získaného na území Předlitavska, pokud neprokázali, že tento příjem je již zdaňován v domovském státě, anebo jestliže jejich stát neuplatňoval vůči rakouským občanům recipročně zásadu nezdaňování příjmů v rámci zamezení dvojího zdanění.“¹⁰

Oдноží daně z příjmů byla daň z vyššího služebného upravena v rámci čtvrté hlavy zákona č. 220/1896 ř. z. Skupinu poplatníků tvořili zaměstnanci ve státní a soukromé službě v případě, že jejich služební plat převyšoval 4 000 zlatých (6 400 korun).

2.10.2 Nepřímé daně do roku 1918

Nepřímé daně se uvalovaly na spotřebu a hradil je výrobce, prodejce, respektive poskytovatel věcí nebo služeb, s možností přenesení daňového zatížení na jiný subjekt – odběratele, uživatele, konečného spotřebitele. Sazby daní měly dvojí podobu, a to procentní nebo specifickou (např. podle kusů či váhy).

Skupinu těchto daní tvořilo clo (dovozní, vývozní a průvozní), potravní daň, cukerní daň (zavedena roku 1849), lihová daň, pивní daň (vznik r. 1627), petrolejová daň, daň z vína a daň z masa.

---

¹⁰ Starý (2009, s. 102)

2.10.3 Daňový systém Československé republiky v letech 1914 až 1927

V průběhu první světové války nedošlo v oblasti daní k významným změnám. Vznikly některé nové daně. V roce 1916 byla císařským nařízením č. 103/1916 ř. z., zavedena daň z válečných zisků (válečná daň) za účelem zdanění válečných zisků podnikatelů, firem a dalších osob, které na válce vydělávaly. V roce 1919 tato daň zanikla.

Po vzniku samostatné republiky v roce 1918 se zřídilo Ministerstvo financí ČSR. Od počátku se zde usilovalo o sjednocení daňového systému celé země. V průběhu let 1920-1927 byly zavedeny nové nepřímé daně, např. všeobecná daň nápojová, daň z droždí, daň z uhlí.

Roku 1927 proběhla významná daňová reforma. Hlavními cíli reformy bylo sjednocení daňového práva, uzákonění dosud neupravených otázek, zjednodušení a zprůhlednění daňového systému a jeho modernější uspořádání a dosažení vyšší míry systematičnosti.

Daňovou soustavu tvořily po reformě v roce 1927 daně přímo vyměřované a daně nepřímo vyměřované. Zákon členil přímé daně na daň důchodovou a daně výnosové (všeobecná daň výdělková, zvláštní daň výdělková, pozemková daň, domovní daň, daň rentová, daň z tantiém, daň z vyššího služebného, daň z obohacení). Mezi nepřímé daně patřila daň z obratu, přepychová daň, spotřební daně nápojové, spotřební daně na jiné potraviny a spotřební daně na jiné spotřební předměty.

Čisté zisky podniků (pokud nebyly založeny jako právnická osoba povinná veřejnému účtování) byly zdaňovány všeobecnou daní výdělkovou. Základ daně tvořil rozdíl mezi příjmy a zákonem uznanými výdaji. Sazba daně se dělila do tří stupňů od 0,5 % do 4 %.

Především akciové a komanditní společnosti, podléhaly zdanění zvláštní výdělkovou daní. Základem daně je čistý výtěžek zjištěný z obchodní bilance. Sazba daně činila 8 %.¹¹

„Po zlomovém roce 1927 byl systém přímých daní pouze doplňován. Ztížená hospodářská situace (kdy vzrůstal tlak na dodatečné příjmy a současně výnos daní nezadržitelně klesal) a ohrožení Německem potom vedlo k zavedení branného příspěvku (1934), mimořádné daně z dividend a některých cenných papírů pevně zúročitelných (1936), příspěvku na obranu státu a mimořádné daně ze zisku (1937). Na úseku nepřímých daní byla zákonem osamostatněna a zvýšena daň z piva (1930), daň z limonád, minerálních a sodových vod (1937), rovněž byly zavedeny některé další nepřímé daně, např. z umělých jedlých tuků.“¹²

---

¹¹ Široký (2008, s. 39)

¹² Široký (2008, s. 41)

2.10.4 Daňový systém Československé republiky v letech 1945 až 1992

Druhá světová válka znamenala změnu hospodářské a politické situace. Po roce 1945 bylo prioritou vytvořit nový právní řád, který bude očištěn od předpisů z dob okupace. Hlavní pilíř daňové soustavy představovaly přímé daně, kdy výchozím bodem jejich právní úpravy byl zákon č. 76/1927 Sb., o přímých daních. Přímé daně se dělily do dvou skupin – daň důchodová a daně výnosové (tj. všeobecná daň výdělková, zvláštní daň výdělková, daň pozemková, daň domovní, daň rentová, daň z tantiém, daň z vyššího služebného). Soubor nepřímých daní tvořila daň z obratu, spotřební daně a daň burzovní, která byla uvalena na obchod s cennými papíry, a platili ji zprostředkovatelé těchto obchodů, a to jednou měsíčně.

Mezníkem v poválečném vývoji daní se stal rok 1952, kdy proběhla další daňová reforma. Výsledkem bylo, že se daňový systém rozdělil na dvě větve – daně placené podnikovou sférou (organizacemi) a daně placené obyvatelstvem. Nejvýznamnější roli měla daň ze mzdy, jejíž sazba byla ovlivňována druhem příjmu, sociálními hledisky (pohlaví, věk, odbojářská činnost, aj.).

V roce 1990 bylo složení daňové soustavy následující: systém odvodů do státního rozpočtu, důchodová daň, zemědělská daň, daň z obratu, daň ze mzdy, daň z příjmů z literární a umělecké činnosti, daň z příjmů obyvatelstva, daň domovní, státní poplatky a místní poplatky.

Odvody do státního rozpočtu se vztahovaly na státní podniky, podniky zahraničního obchodu, akciové společnosti a státní peněžní ústavy. Jednalo se o odvody z objemu mezd, odvod ze zisku, odvod z odpisů základních prostředků a regulační a cenové odvody.

Některé podniky mohly být založeny národním výborem, družstvem, zájmovým sdružením občanů, podniky se zahraniční majetkovou účastí a dalšími organizacemi. Podniky tohoto typu podléhaly důchodové dani.

Zdanění se nevyhnulo ani mzdám a platům občanů. Platila se tzv. daň ze mzdy. Předmětem této daně však nebyly příjmy z nemocenského pojištění, důchodového zabezpečení, apod. Sazba daně byla stanovena jako klouzavě progresivní.

Příjmy občanů, které jim plynuly z provozování soukromých podnikatelských činností, byly podrobeny dani z příjmů obyvatelstva.

Vedle daní byly vybírány také státní poplatky, placené za určité úkony nebo služby (tj. správní, notářské, soudní a arbitrážní poplatky) a místní poplatky jako povinné příspěvky občanů a organizací do rozpočtů obecních úřadů (např. lázeňský poplatek, poplatek ze psů, ze vstupného či z nájemného).

2.10.5 Daňový systém České republiky od roku 1993 do současnosti

Přípravy na vstup České republiky do Evropské unie započaly ve druhé polovině 90. let. V roce 1993 se uzavřela asociační dohoda mezi Českou republikou a Evropským společenstvím, která avizovala budoucí vstup republiky do sjednocující se Evropy. Vlastní přihláška pak byla podána v lednu 1996. To vše mělo za následek vznik nových úkolů pro českou vládu a pro Ministerstvo financí, a to především v podobě podílu na nezbytném a rozsáhlém přizpůsobení českého právního řádu evropskému právu. Po mnoha letech příprav se Česká republika po provedení referenda stala dnem 1. května 2004 oficiálním členem Evropské unie.

O provedení daňové reformy k 1. lednu 1993 bylo rozhodnuto již v roce 1990. Hlavním cílem bylo zlepšit podmínky pro podnikání, odstranit nespravedlnosti dosavadního daňového systému a v souvislosti s uvažovaným vstupem do Evropské unie přizpůsobit daňový systém standardním evropským daňovým systémům. A také snaha zjednodušit daňový systém a posílit daňovou spravedlnost. Cílem reformy bylo mimo jiné i snížení podílu daňových příjmů na hrubém domácím produktu.

Zároveň s rozdělením Československa 1. ledna 1993 vstoupil v platnost nový daňový systém. Znamenal rozsáhlý zásah do ekonomiky a také změnu hmotných i procesních daňových předpisů. Taktéž byl přijat nový zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků.

Daňová soustava České republiky byla tvořena daní z příjmů fyzických osob (nahradila daň ze mzdy, daň z umělecké a literární činnosti a daň z příjmu obyvatelstva), daní z příjmů právnických osob (nahradila odvody ze zisku, důchodovou daň a zemědělskou daň), daní z nemovitostí (z pozemků, ze staveb), daní dědickou, darovací a z převodu nemovitostí. Modernizace a výstavba sítě veřejných komunikací měly za následek zasazení zcela nového prvku do daňové soustavy, a to daně silniční. Legislativa Československé republiky neznala pojem spotřební daň – její obdobou byla daň z obratu. Komplexní daňová reforma zrušila daň z obratu a nahradila ji dvěma nepřímými daněmi - daní z přidané hodnoty a spotřební daní (z uhlovodíkových paliv a maziv, z piva, z vína, z lihu a lihovin a z tabáku a tabákových výrobků). Odvody ze zisku, mezd či daně z objemu mezd nahradily příspěvky pojistného placené zaměstnavateli do fondu sociálního, zdravotního a zaměstnaneckého. Současně byl přijat i zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, tedy procesní předpis, který nahradil do té doby nejednotnou právní úpravu.

Základní atributy daňové soustavy z roku 1993 zůstaly zachovány dodnes. Předmětem postupných úprav se stala především oblast nepřímých daní. Tyto změny vyvrcholily přijetím

dvou nových zákonů, a to zákona č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních (změnil názvy těchto daní, např. daň z uhlovodíkových paliv a maziv na daň z minerálních olejů), a zákona č. 253/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty. Došlo k oddělení sociálního pojistného od daní z příjmů. Dříve bylo toto pojistné integrováno do daně ze mzdy.

Po listopadu 1989 bylo zřejmé, že dosavadní daňová správa je neúčinná, nevyhovuje a není schopna plnit úkoly, které na ni jsou v podmínkách tržní ekonomiky kladeny. Kromě radikální daňové reformy se stalo nutností vytvořit a připravit orgány, které by zabezpečily její realizaci. Dle zákona č. 531/1990 Sb. se k prvnímu lednu 1991 vytvořil systém územních finančních orgánů, tvořen 8 finančními ředitelstvími (pro hlavní město Prahu, dále v Praze, v Českých Budějovicích, v Plzni, v Ústí nad Labem, v Hradci Králové, v Brně a v Ostravě) jako orgány druhoinstančními, a 218 finančními úřady jako orgány první instance. V současnosti již tento zákon neplatí. Prvním lednem 2013 započala rozsáhlá reorganizace české daňové správy v souvislosti s nabytím účinnosti zákona o Finanční správě České republiky. Této problematice je věnována kapitola číslo 4.1.6. Daňová správa.

Celní správa se po 40 letech vrátila v roce 1993 do resortu financí. Zřídilo se Generální ředitelství cel jako součást Ministerstva financí. V roce vstupu České republiky do Evropské unie byla síť celních úřadů redukována na 44 a celní orgány převzaly od územních finančních orgánů správu spotřebních daní.

V letech 2005 – 2006 se uskutečnil dvojfázový přechod od standardních odpočtů ke slevám na dani z příjmů fyzických osob. Zaveden byl institut daňového bonusu, změnila se úroveň nominálních sazeb daně z příjmů fyzických osob.

Zásadní změna v oblasti přímých daní proběhla v roce 2008. Progresivní sazbu daně z příjmů fyzických osob nahradila 15 % sazba, která je aplikována na tzv. superhrubou mzdu (hrubá mzda zvýšená o pojistné). Došlo k zavedení maximálního vyměřovacího základu pro pojistné a ke zrušení institutu společného zdanění manželů (zaveden od zdaňovacího období 2005). Zrušení společného zdanění manželů bylo kompenzováno zvýšením určitých slev na dani a zvýšením daňového zvýhodnění na vyživované dítě. Daň z příjmů právnických byla snížena z 24 % na 21 %, zároveň se však rozšířil základ této daně. Skupina nepřímých daní se rozrostla o tzv. ekologické (energetické) daně.

V letech 2009 až 2010 probíhala tzv. modernizace daňového systému. Základními myšlenkami bylo zjednodušení a zefektivnění daňové správy, nová koncepce přímých daní a sloučení daně z příjmů fyzických osob a pojistného na sociální zabezpečení.¹³

---

¹³ VANČUROVÁ, Alena. *Daňové reformy ČR*. [3. 3. 2013]
Dostupné z: <http://www.kdpcr.cz/Data/files/pdf/vancurova.pdf>

V souvislosti s povodněmi, které zasáhly Českou republiku, byla pro rok 2011 zavedena tzv. povodňová daň. Tou se snížila měsíční sleva na poplatníka o 100 Kč, tedy na částku 1 970 Kč. Prostřednictvím této daně stát získal dodatečné prostředky, jež putovaly do daňového fondu. Z toho pak mohly být čerpány pouze na likvidaci či prevenci povodní. Důležitým bodem v oblasti daní se stal také 1. leden 2011, kdy nabyl účinnosti nový daňový řád.

2.11 Úloha daní z příjmů fyzických osob v daňové soustavě

Daň z příjmů jak fyzických tak právnických osob řadíme mezi důchodové daně, které představují nejvydatnější zdroj příjmů veřejných rozpočtů. Výnos daní je podmíněn celkovým vývojem hospodářství a jiných faktorů - podoba platné právní úpravy, efektivnost práce finančních a celních orgánů, nebo daňová kázeň poplatníků a plátců daní.

Progresivita daní z důchodů jednotlivce napomáhá k zajištění vertikální spravedlnosti a k plnění redistribuční funkce daní. Jelikož fyzické osoby pobírají různé příjmy, a to jak ve formě peněz či různých požitků, je potřeba, aby daň z příjmů byla daní syntetickou, čímž se zajistí komplexní postihnutí těchto příjmů.

Jak již bylo zmíněno, daň z příjmů fyzických osob je příjmem veřejných rozpočtů, tj. rozpočtu státu, rozpočtů obcí a krajů. Rozdělení daňového výnosu do jednotlivých rozpočtů se řídí zákonem č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení) a vyhláškou č. 281/2012 Sb., o podílu jednotlivých obcí na stanovených procentních částech celostátního hrubého výnosu daně z přidané hodnoty a daně z příjmů. Počínaje rokem 2013 došlo ke změně rozpočtového určení daní. Menší podíl z vybraných daní připadne krajům, které budou dostávat 7,86 procenta z vybrané daně z přidané hodnoty (8,29 % v roce 2012) a 8,65 procenta z daně z příjmů zaměstnanců (8,92 % v roce 2012).

3 Daň z příjmů fyzických osob v současnosti

Daň z příjmů fyzických postihuje široký okruh poplatníků, týká se téměř každého z nás. Cílem této kapitoly je objasnit kdo je poplatníkem a kdo plátcem daně, čím je tvořen základ daně a jaké jsou možnosti jeho snížení, a jaké slevy na dani snižují konečnou daňovou povinnost. Poslední bod je věnován povinnostem, které má každý poplatník daně z příjmů vůči správci daně.

V současnosti je právní úprava této daně zakotvena v zákoně č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

3.1 Poplatníci daně z příjmů fyzických osob

Poplatníky daně jsou fyzické osoby. Jestliže tito mají na území České republiky bydliště nebo se zde obvykle zdržují, je jejich daňová povinnost v České republice neomezená, což znamená, že se vztahuje jak na příjmy plynoucí ze zdrojů na území České republiky, tak i na příjmy plynoucí ze zdrojů v zahraničí. Daňoví nerezidenti v České republice, tj. ti poplatníci, kteří nemají v České republice bydliště a ani se zde obvykle nezdržují nebo ti, o nichž to stanoví mezinárodní smlouvy, mají daňovou povinnost, která se vztahuje jen na příjmy plynoucí ze zdrojů na území České republiky. Poplatníci, kteří se na území České republiky zdržují pouze za účelem studia nebo léčení, mají daňovou povinnost, která se vztahuje pouze na příjmy plynoucí ze zdrojů na území České republiky, i v případě, že se na území České republiky obvykle zdržují.¹⁴

3.2 Předmět daně z příjmů fyzických osob

Příjmy, které podléhají dani, jsou rozděleny do pěti skupin, příjmy: ze závislé činnosti a funkční požitky (§ 6), z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti (§ 7), z kapitálového majetku (§ 8), z pronájmu (§ 9) a ostatní příjmy (§ 10) a to jak v peněžní tak nepeněžní podobě. Každá skupina příjmů je označována též jako dílčí základ daně. Příjmy z podnikání jsou příjmy ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství, příjmy ze živnosti, příjmy z jiného podnikání podle zvláštních předpisů a podíly společníků veřejné obchodní společnosti a komplementářů komanditní společnosti na zisku. Příjmy z jiné samostatné výdělečné činnosti, pokud nepatří mezi příjmy ze závislé činnosti, jsou např. příjmy z užití autorských práv, příjmy z výkonu nezávislého povolání, příjmy znalce, tlumočnicka, příjmy z činnosti insolvenčního správce, příjem z pronájmu majetku zařazeného

---

¹⁴ Brychta (2012, s. 8)

v obchodním majetku. Za příjem ze závislé činnosti je označován např. příjem ze současného pracovněprávního poměru, příjem jednatele společnosti s ručením omezeným či odměna člena statutárního orgánu právnické osoby. Dalšími zdanitelnými příjmy jsou například úroky plynoucí z držby cenných papírů, příjem z pronájmu nemovitostí a příjem ze zemědělské výroby (dále viz příloha č. 3). Předmětem daně například nejsou (§ 3 odst. 4 ZDP):

- příjmy získané nabytím akcií nebo podílových listů, a to v případě jejich získání v privatizaci,
- příjmy získané zděděním, vydáním (podle restitučních zákonů) nebo darováním nemovitosti nebo movité věci anebo majetkového práva, s výjimkou příjmů z nich plynoucích a darů přijatých v souvislosti s výkonem závislé činnosti dle § 6 ZDP, nebo s podnikáním či s jinou samostatnou výdělečnou činností,
- úvěry a půjčky, avšak s určitými výjimkami,
- příjmy z rozšíření nebo zúžení společného jmění manželů,
- příjmy, které žalující fyzická osoba vysoudí na České republice u Evropského soudu pro lidská práva, a to včetně příjmů z mimosoudního vyrovnaní, ke které se Česká republika zavázala,
- příjmy tzv. au-pair, jež vypomáhají s domácími pracemi, jde-li o příjem k uspokojování základních sociálních, kulturních nebo vzdělávacích potřeb,
- náhrady cestovních výdajů poskytnuté zaměstnancům, a to do výše stanovené zákoníkem práce pro zaměstnance státních organizací,
- hodnota bezplatného stravování poskytovaná zaměstnancům zaměstnavatelem na pracovních cestách,
- hodnota osobních ochranných pracovních prostředků, pracovních oděvů a obuvi, včetně nákladů na jejich udržování,
- hodnota ochranných nápojů poskytovaných v souladu s nařízením vlády.

3.3 Osvobození od daně z příjmů fyzických osob

Celá řada příjmů je od daně osvobozena. Pro názornost je zde uveden stručný přehled příjmů, u nichž mají možnost poplatníci uplatnit osvobození od daně.

Příjmy z prodeje rodinného domu, bytu, včetně podílu na společných částech domu nebo spoluvlastnického podílu, včetně souvisejícího pozemku, jsou od daně z příjmů fyzických osob osvobozeny, jestliže v něm prodávající měl bydliště:

- nejméně po dobu dvou let bezprostředně před prodejem, anebo
- kratší dobu, pokud použije prostředky získané prodejem na uspokojení bytové potřeby.

Toto osvobození nelze uplatnit u příjmů z prodeje bytu nebo domu, který je nebo byl zahrnut do obchodního majetku, a to do dvou let od jeho vyřazení z obchodního majetku. Dále u příjmů z budoucího prodeje rodinného domu či bytu, včetně souvisejícího pozemku, uskutečněného v době do dvou let od nabytí nebo jeho vyřazení z obchodního majetku. Osvobození z prodeje nemovitostí, bytů nebo nebytových prostor je možné uplatnit pouze za podmínky, že doba mezi nabytím a prodejem přesáhne pět let.

Veškeré příjmy z prodeje movitých věcí (s výjimkou motorových vozidel, letadel a lodí, u kterých je podmínkou pro osvobození vlastnictví více než jeden rok) jsou od daně z příjmů fyzických osob osvobozeny. Osvobození movitých věcí zařazených v obchodním majetku lze uplatnit po uplynutí pěti let od okamžiku jejich vyřazení z obchodního majetku.

Osvobozeny jsou i příjmy získané formou dávek a služeb: z nemocenského pojištění, z důchodového pojištění, státní sociální podpory, peněžní pomoci obětem trestné činnosti, sociálního zabezpečení, všeobecného zdravotního pojištění a plnění z uplatnění nástrojů státní politiky zaměstnanosti. Dále je osvobozen příjem přijatý v rámci plnění vyživovací povinnosti, dávky sociální péče, dávky pomoci v hmotné nouzi, dávky státní sociální podpory.

3.4 Daňová uznatelnost příjmů a výdajů

Do základu daně jsou zahrnovány příjmy, jako například: příjmy z prodeje zboží, výrobků či služeb, příjmy z prodeje majetku zařazeného v obchodním majetku, dotace z úřadu práce na vytvoření nového pracovního místa, přijaté úroky, atd.

Příkladem nedaňových příjmů jsou – přijaté úvěry a půjčky, příjmy zdaněné srážkovou daní, peněžité vklady podnikatele do firmy, dotace na pořízení dlouhodobého hmotného majetku, příjem přeplatku daně z příjmů fyzických osob.

Vůči příjmům (výnosům) lze, při výpočtu základu daně, uplatnit výdaje (náklady) vynaložené na dosažení, zajištění a udržení příjmů. Jedná se o výdaje daňově uznatelné, snižující základ daně. Jejich kompletní výčet je uveden v § 24, zákona o daních z příjmů. Typickými zástupci této skupiny výdajů jsou daňové odpisy hmotného majetku, zůstatková cena hmotného majetku vyřazeného v důsledku škody, nákup materiálu, mzdové výdaje zaměstnanců, provozní výdaje (např. nájemné), a další.

Za výdaje nedaňové (nesnižující základ daně) se považují: nákup dlouhodobého hmotného majetku, platba daně z příjmů fyzických osob za osobu podnikatele, splátky úvěrů a půjček, výběry a nákupy pro osobní potřebu podnikatele, a jiné.

3.5 Nezdánitelné části základu daně

Základ daně z příjmů fyzických osob lze snížit o tzv. nezdanitelné části základu daně, které jsou upraveny § 15, zákona o daních z příjmů. Dle tohoto ustanovení lze odečíst:

- hodnotu darů poskytnutým obcím, krajům, organizačním složkám státu, právnickým osobám a to se sídlem na území České republiky nebo členského státu EU, Norska nebo Islandu na financování např. vědy a vzdělání, výzkumných a vývojových účelů, kultury, školství, na ochranu zvířat, na účely ekologické atd., dále fyzickým osobám s bydlištěm na území České republiky, které jsou poskytovateli zdravotních služeb nebo provozují školy a školská zařízení a zařízení na ochranu opuštěných zvířat, atd.
  - lze odečíst, pokud úhrnná hodnota darů ve zdaňovacím období přesáhne 2 % ze základu daně anebo činí alespoň 1 000 Kč; v úhrnu lze odečíst nejvýše 10 % ze základu daně,
  - jako dar na zdravotnické účely se hodnota jednoho odběru krve oceňuje částkou 2 000 Kč,
- částka, která se rovná úrokům zaplaceným ve zdaňovacím období z úvěru ze stavebního spoření, úrokům z hypotečního úvěr sníženým o státní příspěvek poskytnutý podle zvláštních právních předpisů,
- příspěvek v celkovém úhrnu nejvýše 12 000 Kč zaplacený poplatníkem na jeho:
  - penzijní připojištění se státním příspěvkem podle smlouvy o penzijním připojištění se státním příspěvkem uzavřené mezi poplatníkem a penzijním fondem nebo penzijní společností; částka, kterou lze takto odečíst, se rovná úhrnu příspěvků zaplacených poplatníkem na jeho penzijní připojištění se státním příspěvkem na zdaňovací období sníženému o 12 000 Kč,

- poplatníkem zaplacené pojistné ve zdaňovacím období na jeho soukromé životní pojištění podle pojistné smlouvy uzavřené mezi poplatníkem jako pojistníkem a pojištěným v jedné osobě a pojišťovnou. Maximální částka, kterou lze odečíst za zdaňovací období, činí v úhrnu 12 000 Kč, a to i v případě, že poplatník má uzavřeno více smluv s více pojišťovnami,
- zaplacené členské příspěvky zaplacené ve zdaňovacím období členem odborové organizace odborové organizaci. Takto lze odečíst částku do výše 1,5 % zdanitelných příjmů podle § 6, s výjimkou příjmů zdaněných srážkou podle zvláštní sazby daně, maximálně však do výše 3 000 Kč za zdaňovací období.

3.6 Položky odčitatelné od základu daně

Další možnost snížení daňového základu u fyzických osob nabízí § 34, zákona o daních z příjmů, ve kterém je uveden výčet položek odčitatelných od základu daně. Od základu daně lze odečíst zejména:

- daňovou ztrátu, která vznikla a byla vyměřena za předchozí zdaňovací období nebo jeho část, a to nejdéle v 5 zdaňovacích obdobích následujících bezprostředně po období, za které se daňová ztráta vyměřuje,
- od základů daně lze odečíst 100 % výdajů (nákladů), které poplatník vynaložil v daném zdaňovacím období nebo období, za které se podává daňové přiznání, při realizaci projektů výzkumu a vývoje, které mají podobu experimentálních či teoretických prací, projekčních či konstrukčních prací, výpočtů, návrhů technologií, výroby funkčního vzorku či prototypu produktu nebo jeho části a na certifikaci výsledků dosažených prostřednictvím projektů výzkumu a vývoje. Tento odpočet nelze uplatnit na služby, licenční poplatky (§ 19 odst. 7) a nehmotné výsledky výzkumu a vývoje pořízené od jiných osob s výjimkou výdajů (nákladů) vynaložených za účelem certifikace výsledků výzkumu a vývoje, a dále na ty výdaje (náklady), na které již byla i jen zčásti poskytnuta podpora z veřejných zdrojů.

3.7 Výpočet daně

Příjmy, které jsou předmětem daně a nejsou osvobozeny, se zdaňují zvláštní sazbou daně nebo dle dílčích základů daně z příjmů fyzických osob (viz příloha č. 3).

Jestliže součet dílčích základů podle § 7 - § 10 ZDP dosáhne záporné hodnoty, jedná se o ztrátu, kterou si může poplatník uplatnit v souladu s § 34 odst. 1, zákona o daních z příjmů. Daňovým základem je pouze případný dílčí základ daně z příjmů ze závislé činnosti (§ 6 ZDP). V opačném případě tvoří základ daně součet všech dílčích základů. Zjištěný základ daně lze snížit o položky uvedené v § 15 a § 34 ZDP.

Z takto sníženého základu daně zaokrouhleného na celé stokoruny dolů se vypočítá daň z příjmů fyzických osob v sazbě 15 %.¹⁵

3.8 Sazba daně z příjmů

V České republice je od roku 2008 uplatňována jedna sazba daně z příjmů fyzických osob bez ohledu na výši příjmů. V procentním vyjádření můžeme hovořit o proporcionální sazbě. V peněžním vyjádření je zde však jistá míra progresse.

Intervalová progresivita byla měřena dvěma způsoby (viz Tab. 3.1) – progresivitou daňové povinnosti (PTO) a progresivitou příjmů po zdanění (PEAT). Krajními body zkoumaných intervalů byla průměrná mzda 25 884 Kč, platná pro rok 2013, a její násobky.

Tab. 3.1 Příjmové intervaly a ukazatelé PTO a PEAT

Násobek průměrné mzdy	Hrubá mzda	Daň	Interval	PTO	PEAT	Charakter daně
0,5	12 942 Kč	540 Kč	0,5 - 0,75	4,8333	0,8331	progresivní
0,75	19 413 Kč	1 845 Kč	0,75 - 1	2,0976	0,8847	progresivní
1	25 884 Kč	3 135 Kč	1 - 1,25	1,6651	0,9083	progresivní
1,25	32 355 Kč	4 440 Kč	1,25 - 1,5	1,4696	0,9253	progresivní
1,5	38 826 Kč	5 745 Kč				

Zdroj: Vlastní zpracování

Dle ukazatele progresivity daňové povinnosti dochází k největší progresivitě v intervalu hrubého příjmu 12 942 Kč až 19 413 Kč. Se zvyšujícím se příjmem intervalová progresivita klesá.

¹⁵ Brychta (2012, s. 30)

Pokud se však k výpočtu použije ukazatel progresivity příjmu po zdanění, dochází k naprosto odlišnému jevu. Relativně nejvíce roste daň skupině poplatníků s důchodem v intervalu 32 355 Kč až 38 826 Kč. S růstem hrubé mzdy roste i progresivita.

3.9 Slevy na dani a daňové zvýhodnění na vyživované dítě

Daň z příjmů fyzických osob vypočtená dle § 16, zákona o daních z příjmů, se za zdaňovací období snižuje o částku (§ 35ba ZDP):

- 24 840 Kč na poplatníka,
- 24 840 Kč na manželku (manžela) žijící s poplatníkem v domácnosti, pokud nemá vlastní příjem přesahující za zdaňovací období 68 000 Kč,
- 2 520 Kč, pobírá-li poplatník invalidní důchod pro invaliditu prvního nebo druhého stupně z důchodového pojištění podle zákona o důchodovém pojištění nebo zanikl-li nárok na částečný invalidní důchod z důvodu souběhu nároku na výplatu tohoto invalidního důchodu a starobního důchodu,
- 5 040 Kč, pobírá-li poplatník invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně nebo jiný důchod z důchodového pojištění,
- 16 140 Kč, je-li poplatník držitelem průkazu ZTP/P,
- 4 020 Kč u poplatníka po dobu, po kterou se soustavně připravuje na budoucí povolání studiem nebo předepsaným výcvikem, a to až do dovršení věku 26 let nebo po dobu prezenční formy studia v doktorském studijním programu, který poskytuje vysokoškolské vzdělání až do dovršení věku 28 let.

Dále má poplatník nárok na daňové zvýhodnění na vyživované dítě žijící s ním v domácnosti ve výši 13 404 Kč ročně (§ 35c ZDP), pokud neuplatňuje slevu na dani podle § 35a nebo § 35b. Poplatník o daňové zvýhodnění sníží daň stanovenou podle § 16, případně sníženou podle § 35 nebo 35ba. Daňové zvýhodnění může poplatník uplatnit formou slevy na dani, daňového bonusu nebo slevy na dani a daňového bonusu.

3.10 Povinnost vůči správci daně

Daňový řád ukládá povinnost registrace k dani z příjmů těm fyzickým osobám, které obdrží povolení nebo získají oprávnění vykonávat činnost, která je zdrojem příjmů nebo jejíž výsledky jsou předmětem daně nebo začnou-li vykonávat činnost, jejíž výsledky jsou předmětem daně, nebo pobírat příjmy, které jsou předmětem daně. Registrační povinnost se plní u místně příslušného správce daně.

U fyzických osob se místní příslušnost správce daně řídí místem pobytu a u zaměstnanců místní příslušností jejich zaměstnavatele, popř. jeho tzv. plátcovou pokladnou.

Další povinností poplatníka je podávat daňová přiznání. Rozlišujeme přiznání řádně (podané v řádném termínu), opravné (opravuje se jím řádné daňové přiznání a je podáno před uplynutím termínu pro podání původního přiznání) a dodatečné daňové přiznání.

Termín pro podání daňového přiznání k dani z příjmů za předchozí kalendářní rok je do 1. 4. daného roku nebo do 1. 7. daného roku, pokud daňové přiznání zpracovává daňový poradce nebo právnická osoba oprávněná vykonávat daňové poradenství.

Daň z příjmů fyzických osob je splatná v termínu podání řádného daňového přiznání. Poplatník je povinen platit zálohy na daň v případě, že jeho poslední daňová povinnost přesáhla 30 000 Kč. Poplatníci, jejichž poslední známá daňová povinnost přesáhla 30 000 Kč, avšak nepřesáhla 150 000 Kč, platí zálohy na daň na zdaňovací období, a to ve výši 40 % poslední známé daňové povinnosti. První záloha je splatná do 15. června zdaňovacího období a druhá je splatná do 15. prosince zdaňovacího období. Poplatníci, jejichž poslední známá daňová povinnost přesáhla 150 000 Kč, platí zálohy na daň na zdaňovací období, a to ve výši 1/4 poslední známé daňové povinnosti v termínech do 15. března, do 15. června, do 15. září a do 15. prosince zdaňovacího období.

4 Komparace daně z příjmů v jednotlivých letech

První část kapitoly je věnována změnám, které nastaly v oblasti daní, pojistného a daňové správy počínaje rokem 2013 a chystané daňové reformě v roce 2015. V další části je zachyceno zdanění příjmů zaměstnance a podnikatele v čase.

4.1 Úsporná opatření vlády

Vláda na svém jednání 23. května 2012 schválila balíček novel daňových zákonů za účelem posílení příjmové stránky státního rozpočtu a postupného snižování schodku veřejných rozpočtů. Cílem úsporných opatření je udržení podílu deficitu veřejných rozpočtů na HDP v roce 2013 pod hranicí 2,9 procenta. V roce 2014 se plánovaný schodek musí vejít do 1,9 procenta a v roce 2015 by neměl překročit 0,9 procenta HDP. Podle předsedy vlády Petra Nečase by se měly příjmy státního rozpočtu v důsledku opatření zvýšit o 25 a v roce 2014 o 33 miliard korun.

Část schválených opatření vstoupí v účinnost v roce 2013. Jsou jimi:

- zavedení maximální hranice použití výdajových paušálů,
- zavedení vyšší srážkové daně u vymezených příjmů pro určité zahraniční poplatníky (především daňové ráje),
- zrušení tzv. zelené nafty,
- zvýšení daně z převodu nemovitosti (z dosavadních 3 % na 4 %).

Další změny mají jen dočasnou účinnost – od roku 2013 do konce roku 2015. Mezi dočasná opatření patří:

- solidární zvýšení daně z příjmů fyzických osob ve výši 7 procent,
- zrušení základní slevy na dani z příjmů fyzických osob pro pracující důchodce,
- zvýšení sazeb daně z přidané hodnoty o jeden procentní bod,
- zrušení stropů u pojistného na veřejné zdravotní pojištění,
- sjednocení sociálních nepojistných dávek poskytovaných v oblasti bydlení.

4.1.1 Výdajové paušály

Zavedení maximální hranice použití výdajových paušálů se týká činností spadající do paušálů ve výši 30 % (příjmy z pronájmu) a 40 % (příjmy z nezávislého povolání). Absolutní výše odpočtu prostřednictvím paušálu je omezena na 800 tisíc korun (600 tisíc korun u paušálu 30 %), tedy maximálním možným odpočtem rovným 40 procentům (30 %) z mezního příjmu stanoveného ve výši dvou milionů korun. Například lékař s ročními příjmy 2,1 milionu korun nebude moci uplatnit výdaje v plné výši 840 000 Kč (40 % z 2,1 mil. Kč), ale jen ve výši 800 000 Kč. K příjmům nad 2 mil. Kč již nebude z hlediska procentuálních výdajů přihlíženo. U výdajů uplatňovaných sazbou 80 respektive 60 % příjmů k omezení nedojde. Osoby, jimž plynou příjmy podle § 7 či § 9 ZDP a využijí výdajové paušály, nebudou moci uplatnit daňové zvýhodnění na vyživované dítě a slevu na dani na manžela(-ku) bez vlastních příjmů. Možnost slevy na poplatníka a slevy pro tělesně postižené zůstane zachována. V případě souběhu příjmů z více druhů činností, přičemž u některých poplatník bude využívat paušál a u některých ne, bude nárok na daňové úlevy zachován, pokud součet základů daně s využitím paušálu bude nižší než 50 procent celkového základu daně.¹⁶ Dopad tohoto opatření je znázorněn prostřednictvím praktického příkladu.

Pan Černý dosáhne za rok 2012 příjmu 900 000 Kč. Uplatňuje paušální výdaje v sazbě 60 % z příjmu. Manželka je na rodičovské dovolené s dvouletou dcerou.

Za rok 2012 obdrží pan Černý daňový bonus 9 084 Kč. Jeho příjmy za rok 2012 jsou 900 tis. korun, výdaje 540 tis. korun (60 % z 900 000 Kč). Základ daně je 360 000 Kč (900 000 Kč – 540 000 Kč). Daň z příjmu se rovná 54 000 Kč. Po uplatnění slevy na poplatníka 24 840 Kč a na manželku 24 840 Kč činí 4 320 Kč. Jelikož daňové zvýhodnění na jedno dítě odpovídá částce 13 404 Kč za celý rok 2012, pan Černý nezaplatí na dani z příjmu za rok 2012 nic. Naopak obdrží daňový bonus 9 084 Kč.

Základ daně v roce 2013 zůstává zachován (360 000 Kč). Daň z příjmu je 54 000 Kč. Pan Černý může uplatnit pouze slevu na poplatníka (24 840 Kč) a bude muset zaplatit daň z příjmu ve výši 29 160 Kč. Na dani z příjmu fyzických osob si tento podnikatel finančně pohorší o 38 244 Kč.¹⁷

---

¹⁶ BĚHOUNEK, Pavel. *Daňový balíček ve sbírce zákonů pod č. 500/2012 Sb.* [20.1.2013].

Dostupné z:

<http://www.behounek.eu/news/zvyseni-dani-2013/>

¹⁷ GOLA, Petr. *Výdajové paušály v 2013: Které OSVČ nejvíce postihnou změny?* [15.2.2013].

Dostupné z:

<http://www.finance.cz/zpravy/finance/357896-vydajove-pausaly-v-2013-ktete-osvc-nejvice-postihnou-zmeny-/>

4.1.2 Srážková a „solidární“ daň

Srážková daň na příjmy nerezidentů se od roku 2013 zvýšila na 35 procent ze současných 15 procent. Daň se týká především podílů na zisku, dividend, prodeje podílů ve společnostech a licenčních poplatků. Zvýšená sazba srážkové daně platí, jestliže je příjemcem osoba, která není daňovým rezidentem jiného členského státu EU nebo EHP, nebo třetího státu, který nemá uzavřenou účinnou mezinárodní smlouvu o zamezení dvojího zdanění nebo smlouvu o výměně informací v daňových záležitostech pro daň z příjmů.

V letech 2013 až 2015 je zavedeno solidární zvýšení daně z příjmů fyzických osob ve výši 7 % z tzv. nadlimitního příjmu. Daň se bude zvyšovat, pokud v příslušném zdaňovacím období součet příjmů podle § 6 ZDP (tj. příjem hrubý, nikoli „superhrubá mzda“) a dílčího základu daně z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti (tj. čistý příjem z podnikatelské nebo jiné samostatné výdělečné činnosti) překročí 48násobek průměrné mzdy. Ve zdaňovacím období 2013 se jedná o částku 1 242 432 Kč ročně (měsíčně 103 536 korun).

Solidární daň komplikuje zdanění závislé činnosti, neboť zaměstnanec s ročními příjmy ze závislé činnosti nad strop pojistného na sociální zabezpečení bude povinen podat daňové přiznání a nebude možné mu provést roční zúčtování daně. Stejná situace nastane i v případě zaměstnance, u něhož dojde ke zvýšení zálohy na daň o 7 % (byť za jeden měsíc).

Záloha na daň u zaměstnanců se vypočítá podle § 38h odst. 2 zákona o daních z příjmů (včetně solidární daně). Takto vypočtená záloha se zaokrouhlí podle § 38 h odst. 3 zákona o daních z příjmů, a to na celé koruny nahoru. Tab. 4.1 ukazuje postup výpočtu zálohy na daň v případě měsíční mzdy 140 000 Kč zaměstnance, který má příjmy ze závislé činnosti, podepsal Prohlášení k dani a nemá děti.¹⁸

---

¹⁸ KUČEROVÁ, Dagmar. *Podívejte se, jak daňový balíček dopadne na zaměstnavatele a zaměstnance*. [3.12.2012]. Dostupné z: <http://www.podnikatel.cz/clanky/danovy-balicek-dopadne-na-zamestnavatele-a-zamestnance/>

Tab. 4.1 Zálaha na daň v roce 2012 a 2013

Položka	ROK	
	2012	2013
Hrubá mzda	140 000 Kč	140 000 Kč
ZP placené zaměstnancem (4,5 %)	6 300 Kč	6 300 Kč
ZP placené zaměstnavatelem (9 %)	12 600 Kč	12 600 Kč
SP placené zaměstnancem (6,5 %)	6 536 Kč	6 730 Kč
SP placené zaměstnavatelem (25 %)	25 137 Kč	25 884 Kč
„Superhrubá“ mzda	177 737 Kč	178 484 Kč
„Superhrubá“ mzda (zaokrouhlená)	177 800 Kč	178 500 Kč
Základ pro solidární příspěvek	0 Kč	36 464 Kč
Záloha na daň 15 % ze „superhrubé“ mzdy	26 670 Kč	26 779 Kč
Záloha na daň 7 % ze základu pro solidární příspěvek	0 Kč	2 552,48 Kč
Záloha na daň celkem	26 670 Kč	29 331,48 Kč
Záloha zaokrouhlená (na celé Kč nahoru)	26 670 Kč	29 332 Kč
Sleva na dani dle § 35ba	2 070 Kč	2 070 Kč
Zálohová daň po slevě	24 600 Kč	27 262 Kč

Zdroj: KUČEROVÁ, Dagmar. *Podívejte se, jak daňový balíček dopadne na zaměstnavatele a zaměstnance*. [3.12.2012]. Dostupné z: <http://www.podnikatel.cz/clanky/danovy-balicek-dopadne-na-zamestnavatele-a-zamestnance/>

Sociální pojištění je počítáno ze stropu pojistného, který byl pro rok 2012 stanoven na hranici 100 548 Kč. V roce 2013 činí maximální měsíční vyměřovací základ pro pojistné na sociální zabezpečení 103 536 korun. Základ pro solidární příspěvek se rovná rozdílu hrubé mzdy a stropu pro sociální pojištění (140 000 Kč – 103 536 Kč).

4.1.3 Sleva na dani pro důchodce

Důchodcům bylo od roku 2008 umožněno uplatňovat slevu na dani z příjmů fyzických osob pro starobní důchodce. Vzhledem k fiskální situaci je tato sleva v letech 2013 až 2015 zrušena. To znamená, že ti, kteří pobírají důchod k prvnímu lednu daného roku, nemají nárok na slevu na dani ve výši 24 840 Kč ročně (2 070 Kč měsíčně), ostatní slevy jim zůstávají zachovány, jestliže na ně vznikne nárok. Opatření se bude týkat i osob s plně invalidním důchodem (netýká se osob, které pobírají částečný invalidní důchod).¹⁹

¹⁹ VLÁDA. *Vláda: Daňové změny od roku 2013*. Vláda [3.12.2012]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=95853&tmplid=50>

V Tab. 4.2 je zachycen vliv tohoto opatření na měsíční čistou mzdu pracujícího důchodce, jehož hrubá mzda činí 15 400 Kč a u svého zaměstnavatele podepsal Prohlášení k dani.

Tab. 4.2 Dopad zrušení slevy na dani pro důchodce

Hrubá mzda	2012	2013
	15 400 Kč	15 400 Kč
ZP placené zaměstnancem (4,5 %)	693 Kč	693 Kč
ZP placené zaměstnavatelem (9 %)	1 386 Kč	1 386 Kč
SP placené zaměstnancem (6,5 %)	1 001 Kč	1 001 Kč
SP placené zaměstnavatelem (25 %)	3 850 Kč	3 850 Kč
„Superhrubá“ mzda	20 636 Kč	20 636 Kč
„Superhrubá“ mzda (zaokrouhlená)	20 700 Kč	20 700 Kč
Daň z příjmů FO (15 %)	3 105 Kč	3 105 Kč
Sleva na dani dle § 35ba	2 070 Kč	0 Kč
Záloha na daň z příjmu FO	1 035 Kč	3 105 Kč
Čistá mzda	12 671 Kč	10 601 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování

4.1.4 Nepřímé daně

Daňové změny se týkají také daně z přidané hodnoty, jejíž sazba se pro rok 2013 zvýšila o 1 procentní bod, tj. na 21 % (základní sazba) a 15 % (snížená sazba).

Pojmem zelená nafta se rozumí možnost vrácení části spotřební daně z minerálních olejů použitých v zemědělské prvovýrobě. V důsledku omezených možností efektivní kontroly však docházelo k zneužívání této daňové výjimky, proto vláda přistoupila k jejímu zrušení. To přispěje i ke snížení administrativního zatížení jak plátců, tak správců spotřební daně.²⁰

²⁰ VLÁDA. *Vláda: Daňové změny od roku 2013*. Vláda [3.12.2012].
Dostupné z: <http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=95853&tmplid=50>

4.1.5 Sociální a zdravotní pojištění

Sociální pojištění je tvořeno třemi složkami – důchodové zabezpečení, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a nemocenské pojištění.

Zaměstnancům je z mezd strháváno pouze důchodové pojištění, ostatní je za ně povinen platit zaměstnavatel. Osoby samostatně výdělečně činné mají možnost volby, zda si budou platit nemocenské pojištění či nikoliv. Na zbývajících částech sociálního pojištění je jejich účast povinná.

Sazby pojistného se odvíjejí od účasti na II. pilíři důchodové reformy (viz Tab. 4.3). Vyměřovacím základem pro pojistné u zaměstnanců je jejich hrubá mzda. Osoby samostatně výdělečně činné si určují vyměřovací základ samostatně, tato částka však nesmí být nižší než 50 % základu daně z podnikání neupraveného o nezdanitelné částky.

Tab. 4.3 Sazby SP 2013

OSVČ	Účast na II. pilíři	
	NE	ANO
důchodové pojištění	28 %	26,2 %
státní politika zaměstnanosti	1,2 %	5 %
Zaměstnanci	Účast na II. pilíři	
	NE	ANO
důchodové pojištění	6,5 %	8,5 %
státní politika zaměstnanosti	neplatí	neplatí

Zdroj: Vlastní zpracování

Zaměstnavatel je povinen platit za své zaměstnance pojistné na sociální zabezpečení v částce 25 % z hrubé mzdy. Z toho:

- 21,5 % na důchodové pojištění,
- 1,2 % na státní politiku zaměstnanosti,
- 2,3 % na nemocenské pojištění.

Z pohledu sociálního pojištění je nutné rozdělit OSVČ na osoby hlavní a vedlejší. Každá z těchto osob má jiné podmínky účasti na důchodovém pojištění.

Podnikatel je osobou vedlejší, za těchto podmínek:

- mimo podnikání vykonával zaměstnání a vznikla mu účast na nemocenském pojištění,
- měl nárok na výplatu důchodu,
- měl nárok na rodičovský příspěvek nebo osobně pečoval o osobu závislou na péči jiné osoby ve stupni II. až IV.,
- byl nezaopatřeným dítětem dle § 20 odst. 3 písm. a) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění.

Podnikatel (vedlejší osoba) je povinen platit pojistné formou záloh na důchodové pojištění v kalendářním roce po dobu, po kterou vykonával podnikání, pokud jeho výsledek z podnikání dosáhl v kalendářním roce rozhodné částky určené jako součin koeficientu 2,4 a průměrné mzdy (viz Tab. 4.4).

Tab. 4.4 Rozhodná částka

Osoba vedlejší	Koeficient	Průměrná mzda	Rozhodná částka
2011	2,4	24 740 Kč	59 376 Kč
2012	2,4	25 137 Kč	60 329 Kč
2013	2,4	25 884 Kč	62 122 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování

Minimální měsíční vyměřovací základ u OSVČ vykonávajících hlavní samostatnou činnost činí nejméně 25 % průměrné mzdy. U osoby vedlejší je minimální měsíční vyměřovací základ nejméně 10 % z průměrné mzdy. Hranice maximálního vyměřovacího základu odpovídá 48násobku průměrné mzdy, tj. 1 242 432 Kč. Přehled minimálních měsíčních vyměřovacích základů a minimálních měsíčních částek pojistného je uveden v Tab. 4.5.

Tab. 4.5 Vyměřovací základ a pojistné

VZ	Hlavní činnost	Vedlejší činnost	Pojistné	Hlavní činnost	Vedlejší činnost
2011	6 185 Kč	2 474 Kč	2011	1 807 Kč	723 Kč
2012	6 285 Kč	2 514 Kč	2012	1 836 Kč	735 Kč
2013	6 471 Kč	2 589 Kč	2013	1 890 Kč	756 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování

Sazba nemocenského pojištění činí 2,3 % z vyměřovacího základu, který si podnikatel stanoví bez ohledu na svůj základ daně z podnikání. Měsíční vyměřovací základ však nesmí být nižší než 5 000 Kč a minimální měsíční dobrovolné nemocenské pojištění je 115 Kč. Jestliže se OSVČ rozhodne dobrovolně účastnit nemocenského pojištění a je osobou vedlejší, stává se osobou hlavní pro placení důchodového pojištění.

Každý občan České republiky je povinen platit si zdravotní pojištění. Výjimku tvoří okruh osob, za které platí pojistné stát (např. děti, studenti, důchodci). Hradí se z něj náklady na zdravotní péči.

Sazba zdravotního pojištění je stanovena na 13,5 % z vyměřovacího základu. Zaměstnanci si platí 4,5 % z hrubé mzdy a zaměstnavatelé odvádějí dalších 9 % jako vedlejší náklad práce k hrubé mzdě. Vyměřovacím základem u podnikajících osob je částka, kterou si samy určí, nesmí být však nižší než 50 % základu daně z podnikání neupraveného o nezdánitelné částky.

Minimální roční vyměřovací základ pro zdravotní pojištění je odvozen od průměrné mzdy. Odpovídá dvanáctinásobku 50 % průměrné mzdy. V roce 2013 se rovná částce 155 304 korun (150 822 Kč v roce 2012). Minimální měsíční záloha na zdravotní pojištění je 1 748 Kč (1 697 Kč v roce 2012). Na vymezenou skupinu osob se minimální vyměřovací základ nevztahuje.

Do konce roku 2012 platila hranice maximálního vyměřovacího základu pro pojistné na veřejné zdravotní pojištění, která odpovídala 72násobku průměrné mzdy. V letech 2013 až 2015 tak bude zdravotní pojištění placeno z neomezené výše výdělku u zaměstnanců i podnikatelů. Pro sociální pojištění nadále platí hranice maximálního vyměřovacího základu ve výši 48násobku průměrné mzdy.²¹

---

²¹ MARTINKOVÁ, Michaela. *Daňové změny od roku 2013* [4.1.2013]. Dostupné z: <http://portal.pohoda.cz/zakon-a-pravo/finance-a-dane/danove-zmeny-od-roku-2013/>

4.1.6 Daňová správa

Stávající soustava územních finančních orgánů je od 1. ledna 2013 nahrazena orgány Finanční správy, které tvoří Generální finanční ředitelství, Odvolací finanční ředitelství, 14 finančních úřadů a Specializovaný finanční úřad.

Finanční úřady mají nově krajskou působnost. Sídla jednotlivých úřadů se nacházejí přímo v krajských městech a v hlavním městě Praze (název příslušného kraje se objeví i v jejich názvu). Na všech místech, kde měly v roce 2012 sídlo „zanikající“ finanční úřady jsou zřízeny územní pracoviště daného finančního úřadu.²²

4.2 Daňová reforma 2015

Součástí platného právního řádu je zákon č. 458/2011 Sb., o změně zákonů související se zřízením jednoho inkasního místa a dalších změnách daňových a pojistných zákonů. Daňová reforma, jejímž hlavním bodem je zavedení jednoho inkasního místa (JIM), by měla nabýt účinnosti 1. ledna 2015.

4.2.1 Jednotné inkasní místo

Projekt jednoho inkasního místa je uskutečňován prostřednictvím novelizací stávajících zákonů. Stanoví-li tak zvláštní zákon, úhrada některých daní a pojistného se bude provádět na jeden z těchto společných osobních účtů:

- pro daň z příjmů a pojistné, na který poplatník (OSVČ) bude hradit daň z příjmů fyzických osob + pojistné,
- pro daň z příjmů, pojistné a odvod z úhrnu mezd, na který zaměstnavatel (jako plátce) bude odvádět daň ze závislé činnosti + pojistné + odvod z úhrnu mezd.

---

²² SOBOTKOVÁ, Michaela. *Od roku 2013 dojde k rozsáhlé reorganizaci české daňové správy* [20.12.2012]. Dostupné z: <http://portal.pohoda.cz/dane-ucetnictvi-mzdy/ostatni-dane/od-roku-2013-dojde-k-rozsahle-reorganizaci-ceske-d/>

4.2.2 Parametry daně z příjmů

Sazba daně z příjmů fyzických osob se zvýší ze současných 15 % na 19 %, to znamená, že fyzické i právnické osoby budou podléhat téže sazbě daně z příjmů.

Slevu na poplatníka ve výši 24 840 Kč ročně nebude moci uplatnit poplatník, jehož základ daně převyší 48násobek průměrné mzdy. Zaměstnanec s vyšším základem daně bude povinen podat daňové přiznání a ztráta nároku na uplatnění slevy na poplatníka bude skoková při překročení uvedeného limitu. Částka daňového zvýhodnění na dítě zůstane na úrovni 13 404 Kč ročně.

Základem daně z příjmů ze závislé činnosti již nebude „superhrubá“ mzda, ale opět mzda hrubá, z níž bude zaměstnancům strháváno i sociální a zdravotní pojištění. Obdobný základ bude uplatňován i při výpočtu odvodu z úhrnu mezd.

Sazba pojistného na sociální zabezpečení a na zdravotní pojištění bude jednotná, a to na úrovni 6,5 %. Osoby samostatně výdělečně činné budou odvádět zdravotní i sociální pojištění ve výši 6,5 % z úhrnného zisku.

Komparaci výpočtu čisté mzdy zaměstnance v letech 2013 a 2015 zobrazuje Tab. 4.6 Čistá mzda 2013 a 2015.

Tab. 4.6 Čistá mzda 2013 a 2015

Položka	2013	2015
Hrubá mzda	23 420 Kč	23 420 Kč
SP placené zaměstnancem	1 523 Kč (6,5 % z 23 420)	1 523 Kč (6,5 % z 23 420)
ZP placené zaměstnancem	1 054 Kč (4,5 % z 23 420)	1 523 Kč (6,5 % z 23 420)
„Superhrubá“ mzda	31 383 Kč	x
„Superhrubá“ mzda (zaokrouhlená)	31 400 Kč	x
Daň z příjmu	4 710 Kč (15 % z 31 400)	4 450 Kč (19 % z 23 420)
Sleva na dani dle § 35ba	2 070 Kč	2 070 Kč
Záloha na daň z příjmu	2 640 Kč	2 380 Kč
Čistá mzda	18 203 Kč	17 994 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování

Z praktického příkladu vyplývá, že zaměstnanec pobírající mzdu 23 420 Kč na daních odvede v roce 2015 o 209 Kč více než v letošním roce.

4.2.3 Odvod z úhrnu mezd

Současný odvod zaměstnavatele na sociální a zdravotní pojištění (25 % na sociální pojištění a 9 % na zdravotní pojištění, celkem 34 %) a zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání má být nahrazen odvodem z úhrnu mezd ve výši až 32,4 %.

Základem pro tento odvod budou jak příjmy, ze kterých je srážena záloha na daň, tak příjmy podléhající srážkové dani.

4.2.4 Ostatní změny zákona o daních z příjmů

Nové ustanovení § 4 odst. 1, zákona o daních z příjmů, upravuje osvobození od daně z příjmů fyzických osob, například pro příjmy z prodeje nemovitosti, ve které prodávající bydlel 2 roky před prodejem nebo kterou vlastnil alespoň 5 let. Další změnou je osvobození příjmů z prodeje cenných papírů, které budou osvobozeny až po 3 letech držby anebo které nepřesahují 100 000 korun.

U zaměstnance je z hodnoty nepeněžního plnění poskytovaného zaměstnavatelem zaměstnancům z fondu kulturních a sociálních potřeb, ze sociálního fondu, ze zisku (příjmů) po jeho zdanění anebo na vrub výdajů (nákladů), které nejsou výdaji (náklady) na dosažení, zajištění a udržení příjmů osvobozena v úhrnu nejvýše částka 10 000 Kč za kalendářní rok.

Od základu daně bude možno v úhrnu odečíst nejvýše 15 % (původně 10 %) hodnoty darů, pokud jejich úhrnná hodnota ve zdaňovacím období přesáhne 2 % základu daně nebo činí alespoň 1 000 Kč (§ 15 odst. 1). Zásadní změnou bude snížení úhrnné částky úroků z úvěrů na bytové potřeby poplatníka, kterou lze odečíst od základu daně, z 300 000 Kč na pouhých 80 000 Kč (§ 15 odst. 4).

Daňová reforma se dotkne i oblasti daňových nákladů. Pokud se uplatní paušální výdaj na dopravu u vozidla nezahrnutého do obchodního majetku, nebude možné zahrnout do daňových výdajů již základní náhradu za 1 km jízdy.²³

---

²³ BĚHOUNEK, Pavel. *Daňová reforma 2014 – jedno inkasní místo* [4.3.2012]. Dostupné z: <http://www.behounek.eu/news/jedno-inkasni-misto/>

4.3 Daň z příjmů fyzických osob v čase

Pro posouzení dopadu a úspěšnosti provedených daňových reforem je nezbytné sledovat vývoj daně z příjmů fyzických osob v čase.

4.3.1 Zdanění příjmů ze závislé činnosti v letech 2005 – 2015

Následující příklad je zaměřen na zdanění příjmů ze závislé činnosti v letech 2005 až 2015. Pro zjednodušení je počítáno se stejnou výší hrubého měsíčního příjmu ve všech sledovaných obdobích v částce 28 600 Kč. Částka je převzata ze skutečné výplatní pásky z měsíce prosince roku 2005. Poplatník je bezdětný, nemá manželku a neúčastní se na II. pilíři důchodové reformy.

Do roku 2008, než se zavedla tzv. superhrubá mzda, byl výpočet daně z příjmů ze závislé činnosti poměrně komplikovaný, jelikož sazba daně z příjmů byla progresivní. V roce 2005 se základ daně rovnal rozdílu hrubé mzdy, zdravotního a sociálního pojištění placeného zaměstnancem a odpočtu na poplatníka (předchůdce slevy na dani). Součtem měsíční sazby daně ve výši 3 185 Kč a částky 925 Kč, která odpovídá 25 % ze základu daně, zaokrouhleného na celá sta Kč nahoru, přesahujícího 18 200 Kč (3 700 Kč; rozdíl částek 21 900 a 18 200), byla získána celková daňová povinnost ve výši 4 110 Kč (výpočet daně viz Tab. 4.7).

Tab. 4.7 Čistá mzda 2005

Rok 2005	Kč
Hrubá mzda	28 600,00
ZP zaměstnanec 4,5 %	1 287,00
SP zaměstnanec 8 %	2 288,00
Odpočet (na poplatníka)	3 170,00
Základ daně	21 855,00
Zaokrouhlený základ daně	21 900,00
Daň z příjmu	4 110,00
Čistá mzda	20 915,00

Zdroj: Vlastní zpracování

Postup výpočtu daně v roce 2006 a 2007 se oproti roku 2005 nezměnil. Zavedeny však byly slevy na dani. Znamenalo to, že základ daně byl získán odečtením pouze zdravotního a sociálního pojištění placeného zaměstnancem od hrubé mzdy. Výpočet (viz Tab. 4.8) ukazuje, že i přes to, že daň z příjmu je v období 2006 až 2007 vyšší než v roce 2005, díky slevě na dani dle § 35ba ZDP se poplatníkovi daňová povinnost sníží a v konečném důsledku je daň nižší o 234 Kč. Jedná se o rozdíl částek 3 876 Kč a 4 110 Kč (daň v roce 2005).

Tab. 4.8 Čistá mzda 2006 a 2007

Rok 2006 a 2007	Kč
Hrubá mzda	28 600,00
ZP zaměstnanec 4,5 %	1 287,00
SP zaměstnanec 8 %	2 288,00
Základ daně	25 025,00
Zaokrouhlený základ daně	25 100,00
Daň z příjmu	4 476,00
Sleva na dani dle § 35ba	600,00
Záloha na daň	3 876,00
Čistá mzda	21 149,00

Zdroj: Vlastní zpracování

Rok 2008 znamenal revoluci v oblasti daní z příjmů. Základu daně odpovídá součet hrubé mzdy, zdravotního a sociálního pojištění placeného zaměstnavatelem za své zaměstnance zaokrouhlený na stokoruny nahoru. Zavedena je jednotná sazba daně 15 %. Po uplatnění slevy na dani, jejíž výše se více než ztrojnásobila, je záloha na daň opět nižší, než v předchozím roce (viz Tab. 4.9).

Tab. 4.9 Čistá mzda 2008

Rok 2008	Kč
Hrubá mzda	28 600,00
ZP zaměstnanec 4,5 %	1 287,00
SP zaměstnanec 8 %	2 288,00
ZP zaměstnavatel 9 %	2 574,00
SP zaměstnavatel 25 %	7 150,00
Superhrubá mzda (SHM)	38 324,00
SHM po zaokrouhlení	38 400,00
Daň z příjmu 15 %	5 760,00
Sleva na dani dle § 35ba	2 070,00
Záloha na daň	3 690,00
Čistá mzda	21 335,00

Zdroj: Vlastní zpracování

Od roku 2009 došlo k poklesu pojistného na sociální zabezpečení, které si platí zaměstnanec, a to z 8 na 6,5 procenta. Mírné zvýšení zálohy na daň z příjmů ze závislé činnosti nastalo v roce 2011 a to z důvodů snížení základní slevy na poplatníka o 100 Kč. Toto opatření se týkalo pouze zdaňovacího období 2011. V dalších letech si mohli poplatníci daň snížit opět o 2 070 Kč. Výpočet čisté mzdy v letech 2009 až 2014 viz Tab. 4.10.

Tab. 4.10 Čistá mzda 2009 až 2014

Položka	Kč			
	2009	2010	2011	2012 - 2014
Hrubá mzda	28 600,00	28 600,00	28 600,00	28 600,00
ZP zaměstnanec 4,5 %	1 287,00	1 287,00	1 287,00	1 287,00
SP zaměstnanec 6,5 %	1 859,00	1 859,00	1 859,00	1 859,00
ZP zaměstnavatel 9 %	2 574,00	2 574,00	2 574,00	2 574,00
SP zaměstnavatel 25 %	7 150,00	7 150,00	7 150,00	7 150,00
Superhrubá mzda (SHM)	38 324,00	38 324,00	38 324,00	38 324,00
SHM po zaokrouhlení	38 400,00	38 400,00	38 400,00	38 400,00
Daň z příjmu 15 %	5 760,00	5 760,00	5 760,00	5 760,00
Sleva na dani dle § 35ba	2 070,00	2 070,00	1 970,00	2 070,00
Záloha na daň	3 690,00	3 690,00	3 790,00	3 690,00
Čistá mzda	21 764,00	21 764,00	21 664,00	21 764,00

Zdroj: Vlastní zpracování

Pro ilustraci je uveden i výpočet čisté mzdy v roce 2015 (viz Tab. 4.11), který znázorňuje dopad případných změn v sazbě daně z příjmů a zdravotního pojištění.

Tab. 4.11 Čistá mzda 2015

Rok 2015	Kč
Hrubá mzda	28 600,00
ZP zaměstnanec 6,5 %	1 859,00
SP zaměstnanec 6,5 %	1 859,00
Daň z příjmu 19 %	5 434,00
Sleva na dani dle § 35ba	2 070,00
Záloha na daň z příjmu	3 364,00
Čistá mzda	21 518,00

Zdroj: Vlastní zpracování

Přehled celkových odvodů (daň z příjmů a pojistné) a jejich podíl na hrubém příjmu v procentech uvádí Tab. 4.12.

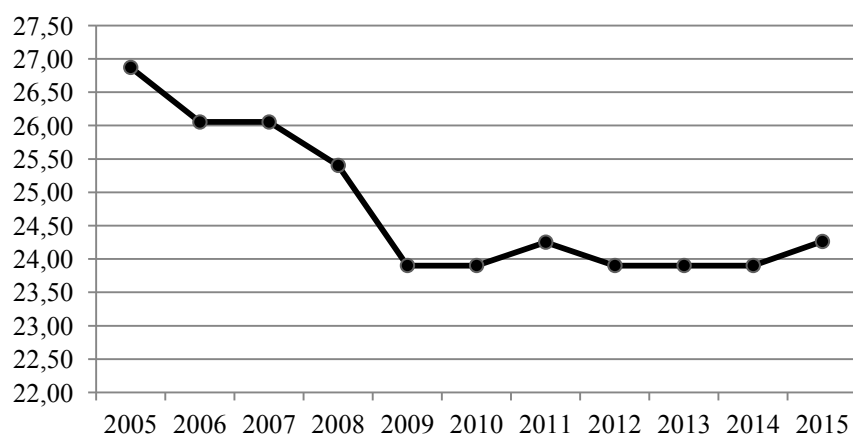
Tab. 4.12 Podíl odvodů na hrubém příjmu

	Hrubý příjem (Kč)	Pojistné zaměstnanec (Kč)	Daň (Kč)	Odvody celkem (Kč)	Podíl odvodů na hrubém příjmu (%)
2005	28 600	3 575	4 110	7 685	26,87
2006	28 600	3 575	3 876	7 451	26,05
2007	28 600	3 575	3 876	7 451	26,05
2008	28 600	3 575	3 690	7 265	25,40
2009	28 600	3 146	3 690	6 836	23,90
2010	28 600	3 146	3 690	6 836	23,90
2011	28 600	3 146	3 790	6 936	24,25
2012	28 600	3 146	3 690	6 836	23,90
2013	28 600	3 146	3 690	6 836	23,90
2014	28 600	3 146	3 690	6 836	23,90
2015	28 600	3 575	3 364	6 939	24,26

Zdroj: Vlastní zpracování

V grafickém zobrazení (viz Graf 4.1) je patrná klesající tendence procenta odvodů. V porovnání s rokem 2005 klesl tento podíl v roce 2013 o 2,97 procentních bodů.

Graf 4.1 Podíl odvodů na hrubém příjmu (%)

Zdroj: Vlastní zpracování

4.3.2 Zdanění příjmů z podnikání v letech 2005 – 2015

Kapitola se zabývá zdanění příjmů fyzických osob, a to jak osob samostatně výdělečně činných tak zaměstnanců, další příklad je proto zaměřen na podnikatele. Z jeho živnosti mu plynou příjmy ve výši 1 580 500 Kč a výdaje související s těmito příjmy činí 818 000 Kč. Základ daně se rovná 762 500 Kč, což odpovídá rozdílu mezi zdanitelnými příjmy a výdaji vynaloženými na dosažení a udržení těchto příjmů. Pro zjednodušení je výše tohoto rozdílu po zkoumané období konstantní. Živnostník uplatňuje pouze slevu na dani dle § 35ba, zákona o daních z příjmů. Nemá účast na II. pilíři důchodové reformy.

Stejně jako pro příjmy ze závislé činnosti zaměstnance, tak i pro příjmy z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti platila v letech 2005 až 2007 progresivní sazba daně z příjmu fyzických osob. Daňová povinnost odpovídala součtu roční sazby daně v sumě 66 420 Kč (61 212 Kč v letech 2006 a 2007) a částky 138 016 Kč, která koresponduje 32 % ze základu daně přesahujícího 331 200 Kč. Postupy výpočtu daně z příjmů se v těchto třech zdaňovacích obdobích shodují (viz Tab. 4.13) s tím, že v roce 2006 je poprvé možno uplatnit základní slevu na poplatníka.

Tab. 4.13 Daňová povinnost 2005 - 2007

Položka	Kč		
	2005	2006	2007
Příjmy	1 580 500,00	1 580 500,00	1 580 500,00
Výdaje	818 000,00	818 000,00	818 000,00
Základ daně dle § 7	762 500,00	762 500,00	762 500,00
Daň z příjmu	204 436,00	199 228,00	199 228,00
Sleva na dani dle § 35ba	-	7 200,00	7 200,00
Daňová povinnost	-	192 028,00	192 028,00

Zdroj: Vlastní zpracování

Zrušení progresivní sazby daně z příjmů fyzických osob mělo za následek podstatné snížení daňové povinnosti (viz Tab. 4.14). Pro podnikatele tato změna znamenala mimo jiné výrazné zjednodušení při výpočtu samotné daně. Sleva na dani dle § 35ba byla zachována ve stejné výši 24 840 Kč ročně (23 640 Kč v roce 2011).

Tab. 4.14 Daňová povinnost 2008 - 2015

Položka	Kč			
	2008 - 2010	2011	2012 - 2014	2015
Příjmy	1 580 500,00	1 580 500,00	1 580 500,00	1 580 500,00
Výdaje	818 000,00	818 000,00	818 000,00	818 000,00
Základ daně dle § 7	762 500,00	762 500,00	762 500,00	762 500,00
Daň z příjmu 15 % (19 % v roce 2015)	114 375,00	114 375,00	114 375,00	144 875,00
Sleva na dani dle § 35ba	24 840,00	23 640,00	24 840,00	24 840,00
Daňová povinnost	89 535,00	90 735,00	89 535,00	120 035,00

Zdroj: Vlastní zpracování

Osoby samostatně výdělečně činné jsou povinny účastnit se na zdravotním pojištění a sociálním pojištění (důchodové pojištění a státní politika zaměstnanosti). Vyměřovací základ pro pojistné činil v roce 2005 45 % dílčího základu daně z podnikání dle § 7 ZDP. Od roku 2006 došlo ke zvýšení tohoto procenta na 50 %. Sazba zdravotního pojištění OSVČ v letech 2005 až 2014 je konstantních 13,5 % z vyměřovacího základu. Od zdaňovacího období 2009 došlo ke snížení sazby sociálního pojištění na 29,2 % oproti 29,6 % uplatňovaných v období 2005 až 2008. Předpokladem pro rok 2015 je pojistné na zdravotní i sociální pojištění v sazbě 6,5 % z úhrnného zisku. Přehled pojistného v období 2005 až 2015 uvádí Tab. 4.15.

Tab. 4.15 Zdravotní a sociální pojištění 2005 - 2015

Položka	Základ daně dle § 7 (Kč)	Procento ze základu daně	Vyměřovací základ (Kč)	Zdravotní pojištění (Kč)	Sociální pojištění (Kč)
2005	762 500	45 %	343 125	46 321,88	101 565,00
2006 - 2008	762 500	50 %	381 250	51 468,75	112 850,00
2009 - 2014	762 500	50 %	381 250	51 468,75	111 325,00
2015	762 500	-	762 500	49 562,50	49 562,50

Zdroj: Vlastní zpracování

Tab. 4.16 uvádí podíl celkových odvodů daně z příjmů a pojistného na základu daně z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti.

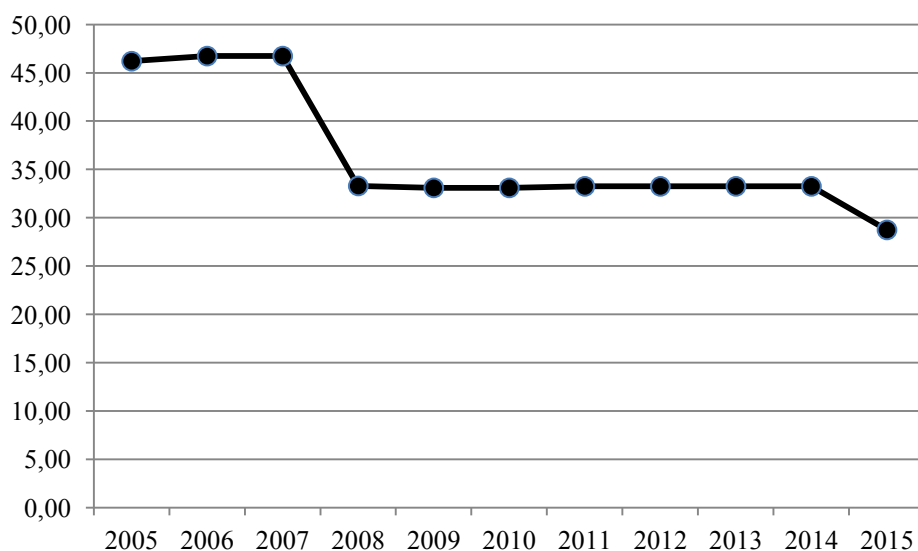
Tab. 4.16 Podíl odvodů na základu daně

	Základ daně dle §7 ZDP (Kč)	Pojistné (Kč)	Daň (Kč)	Odvody celkem (Kč)	Podíl odvodů na základu daně (%)
2005	762 500	147 887	204 436	352 323	46,21
2006	762 500	164 319	192 028	356 347	46,73
2007	762 500	164 319	192 028	356 347	46,73
2008	762 500	164 319	89 535	253 854	33,29
2009	762 500	162 794	89 535	252 329	33,09
2010	762 500	162 794	89 535	252 329	33,09
2011	762 500	162 794	90 735	253 529	33,25
2012	762 500	162 794	89 535	252 329	33,09
2013	762 500	162 794	89 535	252 329	33,09
2014	762 500	162 794	89 535	252 329	33,09
2015	762 500	99 126	120 035	219 161	28,74

Zdroj: Vlastní zpracování

Z grafu (viz Graf 4.2) je patrná klesající tendence podílu odvodů na základu daně. Spolu se zrušením daňových pásem nastal nejvýraznější propad v roce 2008. Poplatník oproti roku 2007 ušetřil na odvodech 102 493 Kč. Podíl odvodů tak klesne na úroveň 33,29 %.

Graf 4.2 Podíl odvodů na základu daně (%)

Zdroj: Vlastní zpracování

5 Závěr

Cílem práce bylo zachytit vývoj zdanění příjmů fyzických osob a změření progresivity daně z příjmů fyzických osob v roce 2013, a to za použití metody popisu, analýzy a komparace.

Občané jsou čím dál častěji vystavováni novelizacím zákona o daních z příjmů, jehož znění není pro mnohé jednoduché pochopit, a musejí zpracovávat stále nové informace. Mnohdy dochází k dezorientaci daňových poplatníků, a prosazování názoru, že jejich příjmy jsou zatěžovány stále vyšším zdaněním.

Z výsledků analýzy v kapitole 4.3 vyplývá, že provedené reformy měly na poplatníky pozitivní dopad. Došlo ke zjednodušení daně z příjmu, a to jak z hlediska administrativního, tak legislativního. A jak bylo prokázáno na příkladech, odvod daně z příjmů od roku 2005 se vyvíjí směrem dolů, popř. se udržuje na stejné úrovni.

Nelze odepřít snahu vlády podporovat malé podnikatele, kteří jsou bezesporu potřební pro ekonomiku našeho státu a její oživení. Od roku 2005 se jejich celkové odvody na dani a pojistném výrazně snížily. Konkrétně u vzorového podnikatele z příkladu v kapitole 4.3.2 se jedná o částku 99 994 Kč, což odpovídá 13,12 procentům. K rozvoji živnostenského podnikání přispívá taktéž zjednodušení založení vlastní firmy pomocí Jednotného registračního formuláře, díky kterému si živnostník ohlásí svou živnost, zaregistruje se na finančním úřadu, na správě sociálního zabezpečení a u příslušné zdravotní pojišťovny.

Deficit rozpočtů veřejných financí a veřejných dluhů se v posledních letech stále zvyšuje. Jedním z nástrojů pro jeho snížení jsou zmiňované daňové reformy, bez kterých by nebylo možné veřejné finance stabilizovat.

Pojmenovat současnou daň z příjmů jako lineární, není zcela správné. Prokazuje to provedené měření intervalové progresivity daně z příjmů v roce 2013. Výchoziskem byl ukazatel progresivity daňové povinnosti a progresivity příjmu po zdanění. Výsledkem zkoumání je zjištění, že jednotná procentuální sazba daně z příjmů fyzických osob má progresivní charakter. Větší elasticita daňové povinnosti, vzhledem k příjmu před zdaněním se projevuje u hrubých příjmů, které jsou pod hranicí průměrné mzdy. S růstem hrubého příjmu nedochází k výraznějším změnám v elasticitě příjmu po zdanění vzhledem k příjmu před zdaněním.

Daňový systém je nutné přizpůsobovat aktuálním potřebám státu. Dlouhý vývoj daně z příjmů tak bude jistě pokračovat i v budoucnu. Dokládá to příprava daňové reformy, jejíž provedení vládní koalice plánuje na rok 2015.

Seznam použité literatury

Odborná literatura

- 1 GRÚŇ, Lubomír. *Finanční právo a jeho instituty*. 3. vyd. Praha: Linde, 2009. 336 s. ISBN 978-80-7201-745-4.
- 2 HAKALOVÁ, Jana a Yvetta PŠENKOVÁ. *Daňová evidence*. 1. vyd. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2008. 104 s. ISBN 978-80-248-1798-9.
- 3 JÁNOŠÍKOVÁ, Petra; Petr MRKÝVKA, Ivan TOMAŽIČ a kol. *Finanční a daňové právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 528 s. ISBN 978-80-7380-155-7.
- 4 JUREČKA, Václav a kol. *Makroekonomie*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010. 336 s. ISBN 978-80-247-3258-9
- 5 KOBÍK, Jaroslav a Alena KOHOUTKOVÁ. *Daňový řád s komentářem 2011*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2010. 960 s. ISBN 978-80-7263-616-7.
- 6 KOLEKTIV AUTORŮ. *Meritum Mzdy 2012*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. 780 s. ISBN 978-80-7357-749-0.
- 7 KOLEKTIV AUTORŮ. *Meritum Daň z příjmů 2012*. 9. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. 606 s. ISBN 978-80-7357-730-8
- 8 PELECH, Petr a Vladimír PELC. *Daně z příjmů: s komentářem 2012*. 12. vyd. Olomouc: ANAG, 2012. 1 079 s. ISBN 978-80-7263-742-3.
- 9 PELECH, Petr. *Zdanění mezd, platů a příjmů ze závislé činnosti v roce 2012*. 20. vyd. Olomouc: ANAG, 2012. 456 s. ISBN 978-80-7263-717-1.
- 10 STARÝ, Marek a kol. *Dějiny daní a poplatků*. 1. vyd. Praha: Havlíček Brain Team, 2009. 208 s. ISBN 978-80-87109-15-1.
- 11 ŠIROKÝ, Jan a kol. *Daňové teorie. Spraktickou aplikací*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008. 301 s. ISBN 978-80-7400-005-8.
- 12 VANČUROVÁ, Alena a Lenka LÁCHOVÁ. *Daňový systém ČR 2012*. 11. vyd. Praha: 1. VOX, 2012. 372 s. ISBN 978-80-87480-05-2.

Elektronické zdroje

- 1 BĚHOUNEK, Pavel. *Daňová reforma 2014 – jedno inkasní místo* [4.3.2013].
Dostupné z: <http://www.behounek.eu/news/jedno-inkasni-misto/>
- 2 BĚHOUNEK, Pavel. *Daňový balíček ve sbírce zákonů pod č. 500/2012 Sb.* [20.1.2013].
Dostupné z: <http://www.behounek.eu/news/zvyseni-dani-2013/>

- 3 DANĚ A ÚČETNICTVÍ. *Co nás čeká v daních v letech 2013 – 2014* [4.1.2013].
Dostupné z: <http://www.du.cz/?cid=283968>
- 4 FINANČNÍ NOVINY. *Změny daní se netýkají jen DPH, ale příjmů důchodců i živnostníků* [18.12.2012]. Dostupné z:
<http://www.financninoviny.cz/zpravy/zmeny-dani-se-netykaji-jen-dph-ale-prijmu-duchodcu-i-zivnostniku/880590>
- 5 GOLA, Petr. *Výdajové paušály v 2013: Které OSVČ nejvíce postihnou změny?* [15.2.2013].
Dostupné z: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/357896-vydajove-pausaly-v-2013-ktere-osvc-nejvice-postihnou-zmeny/>
- 6 HORTOVÁ, Monika. *Vývoj zdaňování příjmů fyzických osob ze závislé činnosti* [15.2.2013]. Dostupné z:
http://www.vutbr.cz/www_base/zav_prace_soubor_verejne.php?file_id=38419
- 7 KAPRI, Ivan. *Fiskální iluze obyvatelstva*. [15.12.2012].
Dostupné z: <http://ivankapri.webpark.cz/dokumenty/vs.doc>
- 8 KUČEROVÁ, Dagmar. *Podívejte se, jak daňový balíček dopadne na zaměstnavatele a zaměstnance*. [3.12.2012]. Dostupné z:
<http://www.podnikatel.cz/clanky/danovy-balicek-dopadne-na-zamestnavatele-a-zamestnance/>
- 9 MARTÍNKOVÁ, Michaela. *Daňové změny od roku 2013* [4.1.2013]. Dostupné z:
<http://portal.pohoda.cz/zakon-a-pravo/finance-a-dane/danove-zmeny-od-roku-2013/>
- 10 MINISTERSTVO FINANČÍ ČESKÉ REPUBLIKY. MFČR: *Historie MF 1918 – 2004*. MFČR [13.12.2012]. Dostupné z:
http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Publikace__Historie_MF_1918-2004.pdf
- 11 SOBOTKOVÁ, Michaela. *Od roku 2013 dojde k rozsáhlé reorganizaci české daňové správy* [20.12.2012]. Dostupné z:
<http://portal.pohoda.cz/dane-ucetnictvi-mzdy/ostatni-dane/od-roku-2013-dojde-k-rozsahle-reorganizaci-ceske-d/>
- 12 ÚČETNÍ KAVÁRNA. *Vývoj sazby daně z příjmů fyzických osob* [3.3.2013].
Dostupné z: <http://www.ucetnikavarna.cz/uzitecne-tabulky/vyvoj-sazby-dane-z-prijmu-fyzickych-osob/>
- 13 ÚČETNÍ KAVÁRNA. *Vývoj výše nezdanitelných částek a slev na dani* [3.3.2013].
Dostupné z: <http://www.ucetnikavarna.cz/uzitecne-tabulky/vyvoj-vyse-nezdanitelnych-castek-a-slev-na-dani/>

14 VANČUROVÁ, Alena. *Daňové reformy ČR*. [3.3.2013].

Dostupné z: <http://www.kdpcr.cz/Data/files/pdf/vancurova.pdf>

15 VLÁDA. Vláda: *Daňové změny od roku 2013*. Vláda [3.12.2012].

Dostupné z: <http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=95853&tmplid=50>

Zákony

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů

Seznam zkratek

ČSR	Česko-Slovenská republika
EHP	Evropské hospodářské společenství
ES	Evropské společenství
EU	Evropská unie
FO	fyzická osoba
HDP	hrubý domácí produkt
JIM	Jednotné inkasní místo
OSVČ	osoba samostatně výdělečně činná
PEAT	Progressivity Of Earn After Tax (progresivita příjmů po zdanění)
PTO	Progressivity Of Tax Obligation (progresivita daňové povinnosti)
ř. z.	říšský zákoník
Sb. z. p.	Sbírka zákonů politických
SHM	superhrubá mzda
SP	sociální pojištění
T	daňová povinnost
USA	United States of America
Y	hrubý důchod
ZD	základ daně
ZDP	zákon o daních z příjmů
ZP	zdravotní pojištění
ZTP/P	zvlášť těžké postižení s potřebou průvodce

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3)
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 10. 5. 2013

Jana Bažanovská

Seznam příloh

Příloha č. 1: Vývoj sazby daně z příjmů fyzických osob

Příloha č. 2: Vývoj nezdanitelných částí základu daně a slev na dani

Příloha č. 3: Dílčí základy daně